

Uru ngai etikirighi Pol ghe pitila ta aRom atoa Inangari emuemua

Pol ghe tokatoka eKorint nau ghe pitila uru ngai ta aRom atoa. Karika ghe saela eRom, liuna avalua o me ghe pitipiti lao siola tale ale manga ateva karika ghe uungula etana. Ghe aulia ngamasalikala masi kiukiu ghe aippooaa teela, me ghe liula katoa nikokkolomi lo atoa karika la aiesoaa laghe kkolomila tale masi kiukiu. Voto namuu tale ia oia uru ngai etikirighi, ia avalua toko: taumattu ngatoa karika la rooroo tani asaangila tale uunguaaira, me, arova la aiesoaa ta Iesu, God aue easela va ghulughuluena ila. Me tee, Pol ghe auliaala vaalua ghe aloanna va ajiu etoa la mae tani aiesoaa va Iesu Mesaea ia. Nongina oroi uru ngai Pol ghe pitila, ghe ruula tani aulia ngaotu vaalua ita tau ngaiesoaa tani toka, me ghe suula masimasiaane ta lo atoa ghe kilailala eRom.

Tani kila amuemua

Aitiutiu tale inangari *1:1-17*

Karika teva ghulughuluena ta matane God
1:18-3:20

Ita akapa ita rooroo tani saanga arova ita
aiesoaa ta Iesu Karisto *3:21-4:25*

Niaiesoaa ta Karisto *5:1-8:39*

Ajiu etoa me masi kiukiu *9:1-11:36*

Vaalua tani toka nau ita aiesoaa ta Karisto *12:1-15:13*

Uunguaane Pol me eaa ealoanna tani kasu
15:14-23
 Pol ghe suula masimasiaane *16:1-27*

¹ Aghi, Pol, kapuna tau ngai uungu ieghi Karisto Iesu. Ia ghe suimatoongainaghila tani apostolo me ghe suitoongainaghila tani ppooaa masi kiukiuna God. ² Emua arau, God ghe auliaala masi kiukiu tale inangarina nialokoi ta kapuna propete atoa, laghe pitila tale Uru ngai Manga ateva. ³ Masi kiukiu eauliaa Natuna, ia ghe lutula tale taumattu, me ia tuvuna ia Deivit. ⁴ Nau God ghe totuela tale nimate, Spirit Manga ghe apasungaala etaita va ia natuna ia God me sarasarakanaaili ia, me ia Iesu Karisto Vauita ia. ⁵ Ta ngetana, ami ghe ghaala maamasinaane tani kasuaa see masi inangarina, poli ealoanna va taumattu tale kosa akapa ateva la ghaiesoaa tale ararina ateaie Iesu me la nongo usilainia. ⁶ Me am tee, am elome ta lo atoa God ghe kololala va kapuna ila Iesu Karisto.

⁷ Apitipiti atu ta ngetaimim lo akapa atoa ona eRom, God eaielousieinam, ia ghe koloamla va manga am.

Alooloo sae va maamasinaane me luei eka-sukasu ta God Tamaita ia me Vau ngepona ateva Iesu Karisto aue etoka teeiem.

Pol ghe antani laa tara lo atoa eRom

⁸ Emua akasina akaakaili emasina ta God tale ararina ateaie Iesu Karisto ta ngetaimim akapaaili, ta poli taumattu ngatoa la kiukiuaa

1:1: Apos 9:15. **1:2:** Rom 16:25-26. **1:5:** Apos 26:16-18;
 Gal 2:7-9. **1:7:** Nam 6:25-26.

aiesoaaimim tale kosa akapa ateva. ⁹ God ateva auungu etana tale urunguitanighi ekapa ateva tani ppoaa masi kiukiuna Natuna, erooro tani aulia ngaotu vaalua aghannainam ¹⁰ nau ekapa atoa tale kalughu nilooloo sae. Kateva voto alooloo sae nonga etana ia avalua toko va, arova aloalonnaane God, aue eghelei righi salana me aroo tani mae taraiem. ¹¹ Aghaloannaaili tani taraiem me aghele sausiem tale kasina masi niuungu Spirit Manga ateva ghe tau mae sio etaghi tani asarasarakanaiem. ¹² Aghannaaili tani asarasarakana aikaiaaimim me aikaiaaimim tee aue easarasarakanaieghi. Tale isaa o salana, aue ita aisausieinita tale isaa o niarangise. ¹³ Aghanna va am kila, tueghi me nengaghi etoa, va oroaata aghe anna tani mae taraiem me asease voto atoa laghe ghelei rungarungainaghi lomose ta ghaine. Me aue arooro tani ghaa masi uene elome etaimim nongina aghe gheleila ta mene katoa taumattu karika ajiu ila.

¹⁴ Aghi atani uungu ta lo atoa aGriki ila me lo atoa karika aGriki ila, me lo atoa alomasaangaaili ila me lo atoa alokapakapa ila. ¹⁵ Liuna avalua o me aghannaaili tani mae ppoaa masi kiukiu etaimim lo atoa tee ona eRom.

Sarasarakaniaane masi kiukiu

¹⁶ Karika apaapalataa masi kiukiu, poli sarasarakaniaana God etana tani asaangi lo akapa atoa la ghaaiesoaa etana, ajiu mua atoa

1:10: Apos 19:21; Rom 15:23. **1:13:** Apos 19:21. **1:16:** Mak 8:38; 1 Ko 1:18-24; Apos 13:46.

me auena lo atoa karika aJiu ila.* 17 Isaa o masi kiukiu eauliaa nighulughuluena ateva emaemae ta God. Ase nighulughuluena ateva ita ghaaghaaia nau ita tiitiuaa tale niaikaaiaa, me ita ruuruu tale niaikaaiaa, nongina Uru ngai Manga ateva eaauliaa va, “Lo atoa la ghaaiesoaa, God aue easela va ghulughuluena ila, me aue la maulue.”

Taumattu ngakapa atoa sesaaili ila

18 Sessaiaane God esio epona liu tani ssa tee voto akapa atoa la sessa tee God, me tale sesa gheeleiaaira taumattu ngatoa la gheeghelei rungarunga inangarina God koronna. 19 Poli voto la rooro tani kila God etana karika masukasukale etaira, poli God ang ghe ghelei emasalike akapala etaira. 20 Karika ita rooro tani tara God, me ghe tiuaala nau ghe gheleila kosa ateva, sarasarakani-aane tokatoka liuna me gheeleiaane pei ngepona liu, masalikeaili tani tara, poli ita kilakila nau ita taatara voto ghe gheleila. Liuna avalua o me taumattu ngatoa karika la rooro tani ue va la tam kilakila God.

21 Arongona ta la kilakila God, me karika la oneoneainia va ia Goto ia, karika la kaakaili emasina etana, me alokapakapa ila me nannaaira karika masalike. 22 Arongona ta la uue va alo-masaanga ila, me karika, ta alokapakapa ila. 23 Karika la kakkaua God ateva etokatoka liu, me

* **1:16:** lo atoa karika aJiu ila tale inangari nge Grik, aGriki etoa.
1:17: Rom 3:21-22; Abak 2:4. **1:19:** Apos 14:15-17; 17:24-28.
1:20: Job 12:7-9; Sams 19:1. **1:21:** Ips 4:17-18. **1:22:** Jer 10:14; 1 Ko 1:20. **1:23:** Diut 4:15-19; Sams 106:20.

la kakkaua tootoo goto atoa me la gheeleei tootoo taumattu karika erooroo tani toka liu, me tee ghila atoa, ghaata kkena atoa me otuena atoa me lo atoa la rarraa tapaa kosa.

²⁴ Liuna avalua o me God ang ghe tau vella isaa o taumattu tani gheeleei voto karika raarangisana urunguitaniira ealoannaaili tani gheeleei, me la gheeleei voto pei nipalataa tale vilikiira tee. ²⁵ Laghe ratila inangarina ateva God koronna ia, me laghe aloannala inangari kamena. Laghe kakkaua me laghe tuuturru tale voto llo God ghe gheleila. Karika laghe kakkauaa God ateva ghe gheleila voto akapaaili, ia nonga ita tau sae ararina atea nau ekapa atoa, koronna!

²⁶ Liuna avalua o me God ghe tau vellala tani toka gheeleei isaa o voto sesa ta nannaaira. Vause atoa laghe sau vella masi salana tani lai, me la gheeleei voto ita taumattu ngatoa karika ita rooroo tani gheeleei. ²⁷ Tale isaa o ase salana taita atoa ngeila ghe ratila tani lai vause atoa, poli aloaloannaira namungaili tani lai ta mene kateva taita. Taita atoa la gheeleei voto palatana ta mene katoa taita. Liuna avalua o me la ghaaghaa aipolipoli sesa tale maamauluaaira.

²⁸ Nau eteva la tam anna tani kila God, God etautau velu nannaaira sesa tani nnaa me gheeleei voto karika masina etaira tani gheeleei. ²⁹ Laghe pasula tale voto karika ghulughuluena, voto sesa, mata nginana ila me la ghaloannaaili tani gheeleei voto sesa ta mene katoa, me tani tara ssaii, niaiui emate me tani aissakeana me nikamekame, me

ninannaa pasu tale voto llo sesa, me la ghaauli-
 ulia. ³⁰ La ghauliaa saasakiaa tee mene katoa,
 la sessa tee God, me la tautaula nimmarikana
 ta mene katoa, me la tautau sae nannaaira me
 la ghaasake, me laghe nannaa oroi salana tani
 ghelei sesa voto. La tam nongonongo usilaa
 tamaira me kinaira atoa. ³¹ Karika righi masi
 nannaaira tani ghelei masina. Karika la ailokoiaa
 inangari nialokoi laghe auliaala, karika la ghaa-
 pasunga gheeleia nialousiusi tee mene katoa,
 me karika la ghaloanna tani sausi mene katoa.
³² Laghe kilakila va God kanna inangari nipaopao
 eue va taumattu eghelei isaa o voto erooroo tani
 mate, me karika isaa nonga o llo la ghelei, ta la
 asarasarakana mene katoa tani mene ghelei isaa
 o voto.

2

Ghulughuluena niaisakei kanna God

¹ Liuna avalua o me karika masina va uau-
 liaa tee mene kasina taumattu. Aghauliaa
 etam va karika urooroo tani ue va karika righi
 gheeleiaam sesa, ta nau uauliaa tee mene kasina
 taumattu, unim auliaa teeio tale gheeleiaam,
 ta poli niuungu sesa la ghelei, io tee ughusiusi
 tani ghelei. ² Ita kilakila va kanna niaisakei
 God ghulughuluena. Nau taumattu eghelei sesa
 niuungu, etautau lao sesa ngaipolipoli. ³ Uannaa
 va uauliaa tee katoa tale voto io tee ughelei, aue
 easaangi io tale kanna niaisakei God? ⁴ Karika
 utaatara kila vaalua God pasu ia tale nialousiusi,

2:1: Mat 7:1-2; Jon 8:7.

2:4: Ips 1:7; 2 Pita 3:15.

me toitoiaane etam aluse, me karika emaan-goo vuluo? Uannaa va isaa voto God egheelei sesaaili? Me karika utaatara maamasinaane vaalua etautau aatu nau me aue uroo tani oghi vulu gheeleiaam sesa?

⁵ Urunguitanim ateva korokoronganaaili ia. Karika ualoanna tani nna ngaioghioghiaa, liuna avalua o me io ugheelei sesa aipolipolim enaana-muu tale nau eteva God eapasunga sessaiaane tale kanna niaisakei eteae ghulughuluena ia. ⁶ God “aue etaula aipolipoli ta taumattu ngakapa atoa tale niuungu la gheelei.” ⁷ Lo atoa la aimuli esarasarakana tee masi niuungu me masi nitoka tee God epona liu, me la paepae salana va God easaesae arariira me eoneoneainila, me tani ghaa maulue ateva tokatoka liu ia nau ekapaaili etoa, God aue etaue lao etaira. ⁸ Me, ta lo atoa la nannainila nonga, me karika la aloanna tani aimuli tee inangarina ateva God koronna ia, me la aimuli tee sesa voto, sessaiaane ateva God etaira aue namungaili. ⁹ Aue namungaili nialou-siusi me nimmarikana elutu ta taumattu ekapa atoa la gheelei ssavoto, ta aJiu etoa mua, me tee lo atoa karika aJiu ila.* ¹⁰ Me God aue etau lao masi nitoka epona liu me easaesae arariira me eoneoneainila me etau lao luei ta lo atoa la gheelei masi voto, ta aJiu etoa mua, me tee lo atoa karika aJiu ila.† ¹¹ Ta God karika ealoanna nonga katoa ta ealoanna akapaita.

2:6: Sams 62:12; Nitoka 24:12; Mat 16:27; 2 Ko 5:10. **2:8:** 2 Tes 1:8. * **2:9:** lo atoa karika aJiu ila tale inangari nge Grik, aGriki etoa. † **2:10:** lo atoa karika aJiu ila tale inangari nge Grik, aGriki etoa.

¹² Lo atoa taumattu la tam kilakila inangari nipaopao me la gheeleei ssavoto, aue la tturungila, arongona ta la tam kilakila inangari nipaopao. Me lo atoa taumattu la kilakila inangari nipaopao, me la gheeleei ssavoto, God aue egheleei niaisakei tee etaira, poli la kilakila inangari nipaopao me karika la aimuli tee. ¹³ Karika va lo atoa la nongonongo inangari nipaopao ghulughuluena ila ta matane God. Lo atoa la nongonongo usilaa inangari nipaopao, isaa o taumattu aue la ghaa arari ghulughuluena atee. ¹⁴ Nau taumattu ngeleka atoa, karika la kilakila inangari nipaopao kanno God, me tale nannaaira la aimuli tee voto inangari nipaopao eauliaa, tale urunguitaniira eapasunga va la kilakila voto masina me sesa. ¹⁵ Tale gheeleeiaaira eaapasunga va inangari nipaopao elome tale urunguitaniira. Nannaaira tee eaapasunga voto koronna nau nannaaira ghe aauliaa etaira va kasina voto la gheeleei sesa me kasina laghe gheeleei masina. ¹⁶ Liuna avalua o me tale masi kiukiuna Iesu apoppooaa, tale ia o nau eteva aue God, ta Iesu Karisto, aue egheleei niaisakei tale nannaaira eaisulia.

Ajiu etoa me inangari nipaopao

¹⁷ Vaalua etam? Uue va ajiu io, uatoka tutulim tale inangari nipaopao me uasake va ukilakila God, ¹⁸ ukilakila aloannaane God me ngughe kilakila voto koronna tale inangari nipaopao isaa o voto ghulughuluena. ¹⁹ Uannaa va io uaitaraa mata salusalu etoa, me mallanga io tale lo atoa la tokatoka tale saurrom, ²⁰ tau

ngai loeloe io tale lo atoa alokapakapa ila, me tau ngai aapasunga io tale lo atoa karika righi masi ninannaa etaira nongina lutu ngaliki etoa, io uannaa va tale inangari nipaopao kanna God, voto akapaaili koronna erooroo tani apasunga ta taumattu ngatoa. ²¹ Uaapasunga ta katoa, me vaalua me karika urooroo tani apasunga etam? Me upoppooaa va la rau mene ainao, me io tee uainao. ²² Me uue va lailai etoa la rau mene lai sari kateva manna ateva, me ulailai sari kateva manna ateva. Karika ualoanna tani oneoneaa mene kasina tootoo goto, uainao voto tale ale nikkaua aleira taumattu ngeleka atoa. ²³ Utautau sae nannaam va ukilakila inangari nipaopao, me nau utam aimuli tee, tale isaa o salana, karika uoneoneaa God. ²⁴ Isaa avalua o me nongina Uru ngai Manga ateva eaauliaa va, “Mausiimim me kosa ateva eaauliaa saasakiaa tale ararina atea God.”

²⁵ Arova uaimuli tee inangari nipaopao, salana tani isoiso, aue ghele tue malloeana manee, va arova utam aimuli tee inangari nipaopao, aue ghele masina arova laghe tam isoiola. ²⁶ Arova lo ateva taumattu karika isoiso ia me eaimuli emasina tee sa ateva inangari nipaopao eaulieinia, ia o taumattu ngateva, God aue etaraia va nongina taumattu ngateva laghe isoieia. ²⁷ Liuna avalua o me am ajiu etoa, taumattu ngeleka atoa la aimuli tee inangari nipaopao, arongona ta karika isoiso ila, aue la ratiem, ta karika am aimuli tee inangari nipaopao, arongona ta am uunusi vuku eteva laghe

pitila inangari nipaopao me laghe isoiemla.

²⁸ Taumattu ngateva karika ajiu ia nonga eleka ta vilikina, me ni-isoiso atea karika va pei ngeleka nonga ia. ²⁹ Lo ateva taumattu urunguitanina ateva ghulughuluena ia ta God, ia ajiu tuungia, me koronna atea ni-isoiso elutulutu nau urunguita ateva eaaikolikoliaa me kanna Spiriti eteva God egheeleia, karika va nau la isoiso vilikina. Lo ateva eghaaghaa ia o ase niaikolikolia ngateva karika taumattu earueinia, ta God earueinia.

3

God aue eusilaa inangarina ghe auliaala

¹ Liuna avalua o me saa maamasinaane tani ajiu? Me saa righi masi voto aue elutu tale ni-isoiso atea? ² Oroieili asease voto atoa! Aitiutiu eteva voto, God ghe taula inangarina tuu ta ajiu etoa tani aitarainia.

³ Me vaalua arova katoa karika laghe uusilaa inangarina? Am annaa va God karika aue eusilaa inangarina? ⁴ Karika poi! God eauliaa koronna, me taumattu ngakapa atoa tau nikamekame ila, nongina Uru ngai Manga ateva eauliaa va, “Uapasunga koronna nau uaippooaa, me aue uapala tale niaisakei.”

⁵ Vaalua? Arova kaluita ssavoto eapasunga aotu gheegheleiaane God ghulughuluena tale tummatavanga, sa ateva ita aulieinia? Nau God eattara mataneita tale kaluita ssavoto, aue ita ue va God karika masina ia, va? (Anim pop-pooaa nongina taumattu ngatoa la ghaippooaa.)

⁶ Karika poi! Arova God karika masina ia, vaalua aue erooroo tani ghelei niaisakei ta taumattu tale kosa ateva? ⁷ Kateva aue eue va, “Arova inangarighi kamena eapasunga aotu inangarina God koronna, tani asaesae ararina atea God, vaalua me easeaseaghi va tau ssavoto aghi me eattara mataneaghi?” ⁸ Vaalua me ita tam ue va, “Ela! Ita ghelei voto sesa me aue masi voto eotu.” Tale ia o salana atikirighi kasina tana taumattu eaaliu teeieghi va aghauliaa isaa o voto, auena God aue eghelei eghulughuluena niaisakei etaira tale voto sesa la ghelei.

Karika teva ghulughuluena ia

⁹ Vaalua? Am annaa va ita aJiu etoa muennaaili ita ta mene katoa taumattu? Karika poi! Poli ngeita ghe apasungala va taumattu ngakapa atoa, aJiu etoa me lo atoa karika aJiu ila, la toka-toka elome tale sarasarakaniaa ssavoto ateva.

¹⁰ Nongina Uru ngai Manga ateva eaauliaa va:

“Karika teva ghulughuluena ia, karika poi;

¹¹ karika teva alomasaanga,
me karika teva epaepae God.

¹² Ila akapa laghe liula viliira ta God,
me ila akapa laghe nim peisaanela;
karika teva eghelei masina,
karikaaili teva.”

¹³ “Aloira nongina paa liu niaikkaia ngateva enim toka otioti ia;
me ramuramuti paaira ateva eaauliaa oroieili inangari nikamekame.”

3:9: Rom 1:18–2:24; 3:23.
Sams 5:9; 140:3.

3:10: Sams 14:1-3; 53:1-3.

3:13:

“Poppooaa musiki paaira sesa nongina lo ateva katuu eaikata amate.”

¹⁴ “Paaira pasueili tale inangari sesa tani ghelei saasakiaa kateva taumattu.”

¹⁵ “Arovaeangaili nonga ta esessaila me la aiuvi emate;

¹⁶ nongina eaa la laolao, la gheelei saasakiaa me la tuuturungi maamaulue katoa taumattu,

¹⁷ me karika la kilakila masi salana luei.”

¹⁸ “Karika la maamatauta sessaiaane God.”

¹⁹ Ita kilakila va isaa akapa voto inangari nipaopao eauliaa, eauliaa ta lo atoa God ghe taula inangari nipaopao etaira, poli God ghe aloanna va karika teva taumattu erooroo tani ue va, “Aghi ghulughuluena ieghi.” Karika poi! Ita akapa taumattu ngatoa tale kosa ateva oia, aighelei ssavoto ita ta matane God. ²⁰ Liuna avalua o me karika teva erooroo tani ue va ia ghulughuluena ia ta matane God, poli eaaimuli tee inangari nipaopao, karika poi! Inangari nipaopao eapasunga sesa gheeleiaaita.

Ghulughuluena tale niaikaaiia

²¹ Isaa oia God ang ghe apasungaala katikirighi ppae salana vaalua tani ghulughuluena ta matane. Karika va tani aimuli tee inangari nipaopao, ta emaemae ta God, ghe asola tale inangari nipaopao kanna ia Moses me vuku etoa propete atoa laghe pitilala. ²² Tale isaa o masi uunguaane God, ila akapaaili taumattu ngatoa la ghaiesoaa ta Iesu Karisto, God easeasela va,

3:14: Sams 10:7. **3:15:** Ais 59:7-8. **3:18:** Sams 36:1.

3:20: Sams 143:2; Rom 7:7; Gal 2:16. **3:22:** Gal 2:16.

“Ila ghulughuluena ila.” Ita akapaaili kateva nonga ita, me karika ita aaipola, ²³ ta poli ita akapaaili ita ghe gheleila ssavoto, liuna avalua o me ita akapaaili masaueili ita tale salana ghulughuluena kanna God. ²⁴ Me God ghe ghelei eghulughuluena akapaailiitala me karika ekookolomi righi aipolipoli, me ghe nim tau mae sio Karisto Iesu tani mae poli aoghita. ²⁵ God ghe tau mae sio Iesu tani mae mate me tani ghelei niaiaavususuena, me raena ateva aue eakalaa tani ghaa velu kaluira ssavoto taumattu ngatoa la ghaiesoaa etana. Ghe gheleila isaa o voto tani apasunga ghulughuluenaane va tale nau ang ghe lao sio, God ghe nim taatara kaluira ssavoto me karika ghe attara mataneila, tale toitoiaane God, karika esesai parasi ia. ²⁶ God ghe gheleila voto oia tale isaa oia nau tani apasunga va eghelei eghulughuluena niaisakei, poli ia ghulughuluena ia, me eghelei eghulughuluena lo atoa la ghaiesoaa ta Iesu.

²⁷ Vaalua? Ita rooroo tani aasake va ita ghe gheleila righi voto me God ghe masieinitala? Karika poi! Nau ghe uela va ghulughuluena ita, karika va poli ita ghe aimulisi tee inangari nipaopao, ta poli nim uneita niaikaaiaa. ²⁸ Liuna avalua o me ita ue va, taumattu ngateva eghulughuluena ta matana God tale uunguaa niaikaaiaa nonga, me karika va tani aimuli emasina tee inangari nipaopao. ²⁹ Vaalua? Ia oia God ateva kapuira God nonga ia aJiu etoa, me karika kapuira God tee ia lo atoa karika aJiu ila? Koron-

naaili ia kapuira God tee ia lo atoa karika aJiu ila. ³⁰ Poli kateva nonga ia God ateva, egheelei eghulughuluena lo atoa isoiso ila tale niaiesoaa me lo atoa karika isoiso ila elome tale ie nonga o niaiesoa ngateva. ³¹ Vaalua tale ia o niaiesoa ngateae? Ita sau velu inangari nipaopao? Karika poi! Ta ita akorokorongana inangari nipaopao.

4

God ghe aseala Abraham va ghulughuluena ia

¹ Sa ateva ita mene aulieinia ta tuvuita ateva ta Abraham? Sa ateva ghe taraiela tale isaa o voto? ² Arova God ghe aseala va ghulughuluena ia mausi gheeleiaane, aue erooro tani aasake, me karika ta matane God. ³ Poli sa ateva Uru ngai Manga ateva eauliaa? Eue va, “Abraham ghe aaiesoaa ta God. Liuna avalua o me God ghe aseala va ghulughuluena ia.”

⁴ Taumattu ngateva egheeghelei niuungu me eghaaghaa aipolipoli. Isaa o aipolina karika ita ue va la nim tautau lao, karika. La tautau lao tani liu niuungu euunguaa. ⁵ Ta lo ateva etokatoka tale niaiesoaa me karika va tale niuungu, eaaiesoaa tale God ateva eaaulia ngaotu lo atoa sesa gheeleiaaira va ila ghulughuluena ila, poli ia o niaiesoa ngateae God easeasea va ghulughuluena ia. ⁶ Deivit ghe aulia ngavaluela o, nau ghe aauliaa nimasimasi eteae tale taumattu ngateva God easeasea va ia ghulughuluena ia karika va tale uunguaane.

⁷ “Aue emasinaaili

3:30: Diut 6:4; Gal 3:20. **3:31:** Mat 5:17. **4:3:** Aitiutiu 15:6; Gal 3:6. **4:7:** Sams 32:1-2.

ta lo atoa gheeleeiaaira sesa ang ghe kkalu-
aala,
me kaluira ssavoto ang ghe ghaa vella.

⁸ Aue emasinaaaili ta lo ateva taita
gheeleeiaane sesa me Vau ngepona ateva
karika aue emene annaa.”

⁹ Vaalua? Ia o nimasimasi eteae uneira nonga
lo atoa isoiso ila, o uneira tee ia lo atoa karika
isoiso ila? Poli ita ue va God ghe uela va Abraham
ghulughuluena ia poli unna niaiesoaa. ¹⁰ Vaalua
unna niaiesoaa ghe sausiela? God ghe uela va
ghulughuluena ia nau laghe vira mene isoieila,
o auena laghe isoia? Nau karika laghe isoia me
God ghe uela va ghulughuluena ia. ¹¹ Nau karika
laghe isoia, God ghe aseala va ghulughuluena ia
ta poli unna niaiesoaa ta ngetana, me God ghe
taula ni-isoiso ateaie tani aimatootoongana va ia
ghulughuluena ia. Liuna avalua o me Abraham
tuvuira akapa ia taumattu ngatoa karika isoiso
ila me la aiesoaa ta God, me God easeasela va
ghulughuluena ila. ¹² Me ia tee tuvuiria ia lo atoa
isoisona ila me la kasukasu tale salana niaiesoaa
ta God nongina Abraham karika laghe isoia me
ghe aiesoaala ta God.

¹³ Karika tale inangari nipaopao va Abraham
me tuvuna atoa laghe ghaala inangari nialokoi
va kosa akapa ateva oia kaluira ia, me karika, ta
tale nighulughuluena ekasukasu tale niaiesoaa.

¹⁴ Arova koronna va llo taumattu eaimuli tee
inangari nipaopao, ila nonga aue la ghaa isaa aka-
paaili voto God ghe auliaala tale kanna inangari

4:11: Aitiutiu 17:10-11.
3:29.

4:13: Aitiutiu 17:4-6; 22:17-18; Gal

4:14: Gal 3:18.

nialokoi va aue etau mae, uunguaa niaiesoaa aue peisaane. Me isaa o kanna inangari nialokoi God aue peisaane tee. ¹⁵ Ita kilakila va inangari nipaopao emaemaeha aipolipoli tale ssavoto ateva, me eaa karika righi inangari nipaopao, karika ita rooroo tani ue va taumattu ngatoa la tam aimuli tee inangari nipaopao.

¹⁶ Liuna avalua o me, tale niaiesoaa, tuvuna atoa Abraham la ghaaghaa voto God ghe auli-aala tale inangari nialokoi va aue etaula etaira. Tale ia o salana atikirighi, maamasinaane God erorooaa va ila akapa aue la ghaa isaa o voto, karika va ghinnaniira nonga lo atoa la aimuli emasina tee inangari nipaopao, karika. Ta ila akapaaili taumattu ngatoa uneira niaiesoaa nonginaaili Abraham, ia mata ngemua ateva tuvuita. ¹⁷ Nongina Uru ngai Manga ateva eauliaa va, “Ngaghe gheleiola va tuvuiria io oroieili taumattu ngatoa.” Ia o inangari nialokoi eteva masinaaili ia ta taataraane God, ia o Abraham ghe aiesoaa etana. Ia o God ateva etautau mauue ta matena atoa me enim aippooaa me voto karika ghe tokatoka, elutulutu.

¹⁸ Abraham ghe aiesoaa me ghe anna ngakororongana, arongona ta ghe tam kilakila vaalua God aue eghelei erorooaa inangari nialokoi etana, liuna avalua o me tuvuiria ia oroieili taumattu ngatoa nongina God ghe auli-aala va, “Tuvum atoa aue la oroieili nongina katto atoa.” ¹⁹ Koti Abraham anna ninamanama eroroo kateva ai (100), me unna ni-

4:15: Rom 3:20; 5:13. **4:16:** Gal 3:7. **4:17:** Aitiutiu 17:5.

4:18: Aitiutiu 15:5. **4:19:** Aitiutiu 17:17.

aiesoaa karika ghe maomaona nau ghe annaa va ia ang ghe taita namuula, me karika erooroo tani mene alakuti teva aliki, me Sera tee kina ngere ia. ²⁰ Unna niaiesoaa karika ghe kasu vuliela, me karika ghe ghaaghalua nannaane tale kanna inangari nialokoi God; unna niaiesoaa ghe sarasarakanala me ghe tau saela God. ²¹ Ghe atoka asarasakanala nannaane va God aue erooroo tani ghelei inangarina nialokoi aue koronna. ²² Liuna avalua o me God ghe nnaala unna niaiesoaa Abraham me “ghe aseala va ghulughuluena ia.” ²³ Ia o masi inangari ateva koronna ia God ghe aulieiniela ta Abraham va ghulughuluena ia, karika laghe pitila tani sausi nonga Abraham, karika! ²⁴ Ta ita tee me eakorokoronganita va God aue eue etaita tee va ghulughuluena ita, arova ita aiesoaa ta God ia ghe totula Iesu Vauita ia tale nimate. ²⁵ God ghe taue lao sio va emate poli kaluita ssavoto me ghe totuela tale nimate tani ghelei eghulughuluena ita ta matane God.

5

Nighulughuluena ta matane God

¹ Liuna avalua o, nau angita ghe ghulughuluena ita ta matane God tale niaiesoaa, ngita ghe tokala tale luei tee God, poli uunguaane Vauita ateva Iesu Karisto. ² Tale kaluita niaiesoaa, Karisto ghe otila salana atikirighi etaita tani kupi sso tale ia o maamasinaane ateva God, ghaine ita tokatoka etana. Me ita toitoi God tani ghaaita, me aue egheleita nongina ia. Ia o voto

ateva egheegheleita ita masimasi. ³ Me karika ita masimasiaa nonga isaa o voto, karika. Ita masimasi tee nau ita ghaaghaa maamatana, ta poli ita kilakila va isaa o voto masina etaita, me esaasausita tani tingina akorokorongana. ⁴ Me arova ita tingina akorokorongana me ita tam mangoovulu voto ita aikaaiaa etana, isaa o voto aue esausi gheeleiaaita, me gheeleiaaita aue esausita tale voto masinaaili ita taatara lao emua etaita. ⁵ Me nau ita aiesoa ngavalua o, uneita niaiesoaa karika eaapalataita poli ita kilakila va God aue eghelei isaa o voto, poli God ghe tau mae sio Spirit Manga ateva etaita tani apasu urunguitaniita tale kannanaielousi eteva God.

⁶ Ta nau eteva karika righi sarasarakaniaaita tani aisausieinita, God ghe suitoongaala nau eteva ta Karisto me ghe matela tani ghaa aoghita tau ngai ghelei ssavoto atoa. ⁷ Koronnaaili, aanasaaili tani tara teva taumattu erooroo tani mate tani sausi teva taumattu ghulughuluena. Me marova ita tara kateva taumattu eghelei masi voto, koti teva erooroo tani asarasarakanaia me emate tani sausia. ⁸ Me God ang ghe apa-sungaala namungaili ailousiaane etaita tale voto ateva toko: nau eteva ita ghe ghelei ssavoto, Karisto ghe matela etaita.

⁹ Raena ateva ghe akalala me ghe ghelei egulughuluenaitala, me God ang ghe asetala va ghulughuluena ita. Liuna avalua o, ita kilakilaaili va, Iesu aue emene aisausieinita me aue ita saanga nau eteva God eapasunga sessaiaane ta tau ngai

5:3: Jms 1:2-3; 1 Pita 1:5-7. **5:8:** Jon 3:16; 1 Jon 4:10. **5:9:** Rom 1:18; 2:5; Ips 2:3-5.

ghelei ssavoto atoa. ¹⁰ Tale nau ang ghe lange sio, ita tau ngai ssateena ita God me ghe gheleitara ghe kapuna itala tale matemateane Natuna. Ia oia ang ghe kapuna itala God, ita kilakilaaili va maamauluaane Iesu aue easaangita. ¹¹ Me karika isaa nonga o, ta ita masimasi ta poli sa ateva God ghe gheleiela mausi Vau eteva ta Iesu Karisto, ia Iesu Karisto ghe gheleitara va kapuna ita God.

Adam me Karisto

¹² Ssavoto ateva ghe mae sio tale kateva nonga taumattu, me ghe tau mae sio nimate. Liuna avalua o me nimate atea ghe ghaa akapala taumattu ngatoa tale kosa ateva, ta poli ila akapa laghe gheleila ssavoto. ¹³ Ssavoto ateva ang ghe aso vella tale kosa ateva me avirina God ghe tau mae sio inangari nipaopao. Me eaa karika righi inangari nipaopao, karika God enannaa kaluira ssavoto taumattu ngatoa la ghelei. ¹⁴ Ghe tiuaala ta nau Adam me ghe mae sio ta nau Moses, nimate atea ghe ghaa akapaailila taumattu ngatoa, arongona ta uneira ssavoto karika nongina unna ssavoto Adam, ghe tam nongo usilaala God. Adam tootoona ia taumattu ngateva aue emae.

¹⁵ Ilalua o voto alua karika va ilalua aitaaua, kanna voto God ghe nim tau mae sio, me kanna ssavoto ateva Adam. Kateva nonga taumattu ngateva ghe gheleila ssavoto me oroieili taumattu ngatoa laghe matela. Me kanna voto God ghe nim tau mae sio ghe namungailila, me ghe nim tau lao sio masi voto ta oroieili taumattu ngatoa tale maamasinaane kateva nonga taumattu ngateva,

5:12: Aitiutiu 3:6; Rom 6:23.

5:13: Rom 4:15.

Iesu Karisto. ¹⁶ Me tee kanna voto God ghe nim tau mae sio me kanna ssavoto kateva nonga taumattu, karika lalu lao aitauaa. Karika poi! Ia o kanna ssavoto ateva ghe gheleila me God ghe gheleila niaisakei ta taumattu ngatoa, me ghe uela va, “Aue la ghaa sesa aipolipoli.” Me kanna voto God enim tautau mae isaa avalua toko, nau eteva oroi taumattu ngatoa laghe gheleila ssavoto, God ghe aselala va ghulughuluena ila.

¹⁷ Kateva nonga taumattu ngateva ghe tam nongo usilaala God, me tale ia o kanna ssavoto ateva, nimate atea ghe aitoiaala taumattu ngakapa atoa. Me maamasinaane ateva God ghe nim taue mae sio ghe apalala sarasarakaniaane nimate atea, me ghe namungailiila. Liuna avalua o me lo akapa atoa laghe ghaala maamasinaane God, me God ghe aselala va ghulughuluena ila, aue la maulue, me la toka nongina tau ngai toitoi etoa tale uunguaane kateva nonga taumattu, Iesu Karisto.

¹⁸ Liuna avalua o me poli kateva nonga karika ghe usilaala God, me God ghe uela va taumattu ngakapa atoa aue la ghaa sesa aipolipoli. Tale ie nonga o ase salana atikirighi, kateva nonga ghe gheleila voto ghulughuluena me ghe ghelei eghulughuluenuailala, me ghe tau lao sio maulue etaira. ¹⁹ Nongina taumattu ngakapa ghe tau ssavotola mausi kateva nonga taumattu ghe tam nongo usilaala God, tale ie nonga o ase salana atikirighi nau kateva nonga taumattu ghe nongo usilaala God, oroieili taumattu aue God egheleila va ghulughuluena ila.

²⁰ God ghe taula inangari nipaopao ta Moses tani apasunga ta taumattu ngakapa atoa me la rooroo tani tara va voto la gheeleei sesa. Nau ssavoto ateva eooroi maamasinaane God emene ooro tee lao. ²¹ Nongina ssavoto ateva eaaitoiaa uunguaa nimate ateva, maamasinaane God tee erooroo tani aitoiaa tale uunguaa nighulughuluna tani tau lao maulue ateva tokatoka liu ia, aue ita ghaaia ta Iesu Karisto Vauita ia.

6

Ssavoto karika eaitoieinita

¹ Sa ateva ita mene roo tani aulieinia? Aue ita mene gheleei oroieili ssavoto poli ita aloanna va maamasinaane ateva God aue emene lao tee? ² Karika poi! Poli ngita ghe matela, me ssavoto karika mene sarasarakaniaa etaita, me vaalua ita mene gheleei llo niuungu sesa? ³ Karika am kilakila va lo akapa atoa laghe ghaala niaasuu me la kateva nonga teela Karisto Iesu, me laghe ghaala niaasuu tale matemateaana? ⁴ Liuna avalua o me poli laghe kaieinita teela Karisto tale niaasuu me tale sarasarakaniaane Tamane ghe totuela tale nimate, ita tee aue ita mene toka tale ouna nitoka.

⁵ Karisto ghe matela, me ita ghe kateva nonga teeieia tale matemateaane. Liuna avalua o me aue ita kateva nonga teeia tale tototuaane. ⁶ Ta ita kilakila va maamauluaaita pokane ang ghe matela nau Iesu ghe matela tale aikotoo, tani apala sarasarakaniaane ssavoto tale maamauluaaita, liuna avalua o me karika ita mene tau

5:21: Rom 6:23. **6:3:** Gal 3:27. **6:4:** Kol 2:12. **6:6:** Gal 5:24.

ngai uungu tale ssavoto. ⁷ Nau taumattu ngateva ematemate, ssavoto ateva karika erooroo tani mene aitarainia.

⁸ Ita ghe mate teela Iesu Karisto, liuna avalua o me ita aiesoaa tee va aue ita toka teeia. ⁹ Poli ita kilakila va Karisto ghe totula tale nimate me karika aue emene mate. Liuna avalua o me nimate ateva karika righi sarasarakaniaane tani mene aitarainia. ¹⁰ Nau eteva ghe matela, katen-gaata ta ghe matela tani apala sarasarakaniaane ssavoto nau ekapa atoa. Me maamauluaane ghaine etokatoka tani tau sae God.

¹¹ Tale ia o salana atikirighi, am tani toka me am tani annaa va am ghe matela tale sarasarakaniaa ssavoto ateva me am maamaulue ta God poli Karisto Iesu. ¹² Liuna avalua o me karika am mene tau veluem va ssavoto ateva emuemueinam tale vilikiimim aue emate, poli am rau usilaa aloannaane vilikiimim. ¹³ Karika am mene tau lao kasina vilikiimim ta ssavoto va evoto tani ghelei llo sesaaili. Am tauem lao ta God nongina lo atoa laghe totula tale nimate. Me am tau lao vilikiimim ta God, va evoto tani ghelei llo ghulughuluena. ¹⁴ Me ssavoto ateva karika emene muemueiniem, poli karika va am tokatoka tale inangari nipaopao, ta tale maamasinaane God.

Tau ngai uungu tale voto ghulughuluena

¹⁵ Sa ateva ita mene gheleia? Ita ghelei ssavoto poli karika ita tokatoka tale inangari nipaopao, ta ita tokatoka tale maamasinaane God? Karika poi!

¹⁶ Am kilakila va marova am tau veluem tani tau

6:11: 2 Ko 5:15; Gal 2:19. **6:12:** Aitiutiu 4:7. **6:13:** Rom 12:1. **6:14:** 1 Jon 3:6. **6:16:** Jon 8:34; 2 Pita 2:19.

ngai uungu me nongo usilaa mene kateva aue am tau ngai uungu etana. Karika am kilakila va lo ateva unongonongo usilainia, ia kapum namuu ia? Arova ssavoto ateva emuemueiniem, aue am mate, me arova am nongo usilaa God, aue am ghulughuluena. ¹⁷ Me akaakaili emasina ta God, poli kasina nau ang ghe lao sio am tau ngai uungu iem tale ssavoto, me tale urunguitaniimim akapa ateva am ghe nongo usilaala salana niapasunga am ghe ghaala. ¹⁸ Ngam ghe ruula tani tau ngai uungu tale ssavoto ateva, me ngam ghe tau ngai uungula tale salana ghulughuluena.

¹⁹ Aghaauliaa inangarighi tale kiukiu niaima-toonga poli karika alomasaanga iem tani kila. Nongina am ghe tautaula kasina voto tale viliki-imim tani ghelei niuungu karika raarangisana me ghe aasaesae llo karika masina, isaa oia, am taula tani ghelei niuungu tale llo voto ghulughuluena, aue eamangaiem. ²⁰ Nau am ghe tau ngai uungu tale uunguaa ssavoto ateva, salana ghulughuluena karika ghe muemueinam. ²¹ Saa righi masi voto am ghe ghaala tale ase nitoka atea nau ghaine am paapalatainia? Aipolipoli tale isaa o voto nim nimate ateva. ²² Me ia oia ngam ghe ruula tani tau ngai uungu tale ssavoto ateva, me ngam ghe tau ngai nongonongo annala ta God ateva, me voto ngam ghaaghaa aue ekatulainam lao tale nimanga, me airuuruu am ghaa maulue ateva tokatoka liu ia. ²³ Poli aipolipolina ssavoto ateva nimate ia, me voto ateva God enim tautae mae, maulue ateva tokatoka liu ia, ie ta Karisto Iesu Vauita ia.

6:23: Rom 5:12, 15.

7

Inangari niaimatoonga tale nilai

¹ Kapughu etoa, aghaippooaa tee lo atoa la kilakila inangari nipaopao. Karika am kilakila va inangari nipaopao ateva matuutulienna ia ta lo ateva nonga taumattu karika ghe mate? ² Nongina avalua toko, vause ateva lailai ia, inangari nipaopao egheelei rungainia tee taitanna ateva nau taitanna ateva karika ghe mate, me arova taitanna ateva emate, isaa o inangari nipaopao karika mene righi uunguaane etana. ³ Me arova vause ateva ange mene lai ppaela ta mene kateva taita, me taitanna ateva karika ghe mate, aue la ue va ghe lai sarila kateva manna ateva. Me arova taitanna ateva ang ghe matela, isaa o inangari nipaopao karika mene righi uunguaane etana, me karika aue la ue va ghe lai sarila kateva manna ateva arova elai ta mene kateva ppae taita.

⁴ Am tee, kapughu etoa, am ghe kateva nongala tale vilikina ateva Karisto, me am ghe mate teela Karisto, me inangari nipaopao karika mene righi uunguaane etaimim, me ngam ghe mene toka ppaela, tale kateva ppae taumattu, ia o ghe totula tale nimate, liuna avalua o me aue ita kunea masi uene esae ta God. ⁵ Nau eteva ita ghe tokatoka tale aloaloanna vilikiita, aloaloanna vilikiita ghe muemueinita. Inangari nipaopao ateva ghe gheelei nannaaita ghe aloannaaili tani ghelei voto sesa. Liuna avalua o me voto ita ghe gheelei ghe tautau mae uene nimate atea. ⁶ Me

isaa oia angita ghe mate vulula llo voto eposoposo rungainita, me inangari nipaopao karika eroo tani mene ghelei rungainita, me ita uungu tale ouna atikirighi salana kanna ia Spirit Manga ateva, me karika tale pokane atikirighi salana laghe pituela tale inangari nipaopao.

Niaissarakaa tee ssavoto

⁷ Sa ateva ita mene aulieinia? Inangari nipaopao ateva ssavoto ia? Karika poi! Poli karika aue aghele kila ssavoto arova karika inangari nipaopao. Me karika aue aghele kila va tani saa ia nissaii eteae arova inangari nipaopao karika eaauliaa va, “Urau mene ssaii.” ⁸ Poli ssavoto ateva ghe tarala salana atikirighi tale inangari nipaopao, me ghe alutula asease nissaii etaghi. Me arova karika inangari nipaopao, ssavoto ateva karika righi sarasarakaniaane. ⁹ Nau karika teva inangari nipaopao aghe maamaulue, me nau inangari nipaopao ghe mae sio, ssavoto ateva ghe mauluela ¹⁰ me aghi aghe matela. Aghe nannaa va ia o inangari nipaopao ateva, aue ghe rooroo tani tau mae maulue, me karika, ta ghe nim tau mae sio nimate. ¹¹ Ssavoto ateva ghe tarala salana atikirighi tani kameaghi tale inangari nipaopao tani gheleieghi me amate. ¹² Ia avalua o me inangari nipaopao ateva manga ia, me kateva kateva tale inangari nipaopao, manga, ghulughuluena me masina.

¹³ Vaalua, emaamalloeana va voto masina etautau mae nimate etaghi? Karika poi! Ta ssavoto ateva taumattu ngatoa la tara kilaia va ssavoto

7:7: Eks 20:17; Diut 5:21. **7:11:** Aitiutiu 3:13. **7:12:** 1 Tim 1:8.

ia, etautau mae nimate etaghi tale voto masina. Isaa avalua o me tale inangari nipaopao, ssavoto ateva sesaaili ia, elaulaueili lao.

¹⁴ Ita kilakila va inangari nipaopao liuena ta God; me aghi, nim taumattu ieghi tale kosa ateva oia, me aghi tau ngai uungu ieghi tale ssavoto ateva. ¹⁵ Karika aghaalomasaanga tee voto agheelei, poli voto aghaloanna tani ghelei, karika agheeghelei, me voto karika aghaloanna tani ghelei agheeghelei. ¹⁶ Me arova aghelei voto karika aghaloanna tani ghelei, aghasokoi va inangari nipaopao masina ia. ¹⁷ Nongina avalua o, karika va aghi agheeghelei, ta poli ssavoto ateva etokatoka etaghi egheeghelei. ¹⁸ Akilakila va karika righi masi voto etokatoka etaghi, gheeleiaaghi sesa, poli aghaloanna tani ghelei voto masina, me karika arooro tani ghelei. ¹⁹ Poli aghaloanna tani ghelei masi voto me karika agheelei; me karika aghaloanna tani ghelei sesa voto, me anim toka gheelei. ²⁰ Arova agheeghelei voto karika aghaloanna tani ghelei, karika va aghi agheelei, ta ssavoto ateva etokatoka etaghi, ia egheeghelei.

²¹ Liuna avalua o, aghe tarala va isaa o nannaa emuemueinaghi: nau aghaloanna tani ghelei masina, karika arooro tani ghelei, ta voto sesa etokatoka etaghi. ²² Isaa avalua o me tale nannaaghi, aghaailousiangaili inangari nipaopao kanna God. ²³ Me amene taatara mene kateva ppae voto sarasarakana ia euungu tale kasina vilikighi, eaaiuvii tee nannaaghi, me

egheegheleieghi akaakaravusu tale ssavoto eungu elome tale vilikighi. ²⁴ Alousiusi ta ngetaghi! See aue eroo tani asaangieghi tale ia oia viliki eteva etautau mae nimate? ²⁵ Akaakaili emasina ta God poli ghe asaangieghila tale uunguaane Iesu Karisto Vauita ia! O tale nannaaghi, aghi akaakaravusu tale kanna inangari nipaopao God, me tale vilikighi, aghi akaakaravusu tale sarasarakaniaane ssavoto ateva.

8

Nitoka tale sarasarakaniaane kanna Spiriti eteva God

¹ Liuna avalua o me ghaine lo atoa la tokatoka ta Iesu Karisto, God karika emene tautaula sesa aipolipoli etaira. ² Poli ta Karisto Iesu, sarasarakaniaa Spiriti eteva etautau aatu mauhue ateva, me ghe ghaa veluola* tale sarasarakaniaa ssavoto ateva etautau aatu nimate. ³ Ta kanna inangari nipaopao Moses karika ghe roola tani asaangita, poli sesa gheeleiaaita ghe gheleila inangari nipaopao karika sarasarakana, me karika ita rooroo tani aimuli tee. Liuna avalua o me God ghe mene tau mae sio kateva voto tani asaangita, ghe suula Natuna tuunga ateva tani toka nongina ita taumattu ngatoa tale kosa ateva oia, tani mate tale kaluita ssavoto. Liuna avalua o me God ghe attara matanela ssavoto ateva tale vilikina Karisto, me ghe ruula sarasarakaniaa ssavoto ateva. ⁴ Karisto ghe

7:25: 1 Ko 15:57. * **8:2:** veluo Kasina uru ngai laghe pitila, laghe ue va velueghi. **8:4:** Gal 5:16, 25.

ghelei ekapala voto ghulughuluena inangari nipaopao eue va ita ghelei, me karika ita mene toka tale nim sesa gheeleiaaita, ta ita aimuli tee Spiriti eteva.

⁵ Lo atoa taumattu la nim tokatoka tale sesa gheeleiaaira aue la nnaa nonga sesa aloannaaira, me lo atoa Spirit Manga ateva emuemueinila la nnaa nonga masi niuungu Spirit Manga ateva ealoanna va la ghelei. ⁶ Marova sesa aloannaita emuemueinita tale ninannaa, aue ita mate. Me marova Spiriti eteva emuemueaaa aloannaita, aue ita ghaa maulue me luei. ⁷ Poli sesa aloannaita eaiiuvii tee aloannaane God, poli karika eroroo poi tani nongo usilaa kanna inangari nipaopao God. ⁸ Ia avalua o me lo atoa la aimuli tee sesa aloannaaira karika la rooroo tani amasimasi God.

⁹ Am karika va am mene tokatoka tale sesa aaloannaimim, ta tale Spirit Manga ateva kanna ia God, arova ia etaimim. Me marova lo atoa taumattu Spiriti eteva kanna ia Karisto karika ia etaira, karika poi va kapuna ila Karisto. ¹⁰ Aue vilikiimim emate poli ssavoto, me marova Karisto ia elome etaimim, aue Spiriti eteva etau aatu maulue, poli Karisto ghe ghelei eghulughuluenaiemla. ¹¹ Me marova Spiriti eteva kanna ia lo ateva ghe totula Iesu tale nimate etokatoka etaimim, ia o God ateva ghe totula Karisto tale nimate, aue emene tau aatu tee maulue tale isaa o vilikiimim ematemate, tale kanna Spiriti eteva ia etaimim.

¹² Liuna avalua o, kapughu etoa, kateva voto ita ghelei, ita rau mene usilaa sesa aloannaita.

¹³ Ta marova am toka tale sesa aloannaimim aue am mate, me marova, tale sarasarakaniaa Spiriti eteva, am uvi emate sesa gheeleiaa vilikiimim, me aue am maulue, ¹⁴ poli lo atoa kapuna Spiriti eteva God ekaakatulainila, ila natuna ila God. ¹⁵ Poli karika va am ghe ghaala Spiriti eteva tani gheleiem va am mene tau ngai uungu tani matautu, ta am ghe ghaala Spiriti eteva eaapasunga va am natuna am God, me ta ngetana ita aseasea va, “*Abba*, Tamaghi.”† ¹⁶ Poli kapuna Spiriti eteva God emaemae aitaavaa tee uneita ateva spirit tani aulia ngaotu va ita natuna ita God. ¹⁷ Me poli ita natuna ita, aue ita ghinaghina masi voto God ghe tau lao sio ta Natuna ta Karisto, me marova ita ghaa tee nimmarikana nongina Iesu, auena ita toka teeia tale ararimangalina ateva God.

Masi nitoka auena

¹⁸ Aghi akilakila va isaa oia nimmarikana ghaine ita ghaaghaa, karika poi erooroo tale masi voto auena God eapasunga etaita. ¹⁹ Poli voto akapaaili God ghe gheleila la toitoi me la aloannaaili tee tani tara nau eteva God aue eapasunga va see atoa natuna ila God. ²⁰ Poli voto akapaaili ghe gheleila ang ghe tokala tale kanna nikasikiena God, karika va tale aloannaaira, ta tale aloannaane God. God ghe atokailala tale kanna nikasikiena nau eteva ghe kilala va ²¹ voto akapaaili ghe sesala aue emene toka amasina, me

8:13: Gal 6:8; Kol 3:5. **8:15:** 2 Tim 1:7; Mak 14:36; Gal 4:5-7; Aotu 21:7. † **8:15:** Tale inangari nge Aramaik, “Abba” malloeana va “Tamaghi”. **8:16:** 2 Ko 1:22. **8:20:** Aitiutiu 3:17-19.

aue la ghaa aitaauaa tee natuna atoa God voto masinaaaili me karika aue la mene mauu.

²² Ita kilakila va isaa akapaaili voto God ghe gheleila la ngangngalaa nimammarikana nonginaaaili vause ateva eanna tani molenaa, lomosina ta nau ghaine. ²³ Me karika va ila nonga, ta ita tee lo atoa ita ghe ghaala tee Spiriti eteva, aitiutiu ia tale kanna inangari nialokoi God. Ita ngangngalaa nimmarikana elome etaita, nau ita toitoi God tani apasunga va ita ang ghe natuna itala, me aue eghaa oghi vilikiita. ²⁴ Nau ghe asaangitala, ghe tau mae sio isaa o inangari nialokoi, me ita toitoi isaa o inangari nialokoi va etani lutu ekoronna etaita. Me marova ngita ghe ghaala sa ateva ita aloannaia emaemae auena emua, karika righi malloeana tani toka toitoi voto emaemae emua. Karika teva etoitoi voto ang ghe ghaala. ²⁵ Me marova ita aiesoangaili tale saa voto llo ita ghe tam ghaa, ita kaarasi tani toitoi me aue ita ghaa.

²⁶ Ta ia nonga o salana atikirighi, Spiriti tee ateva esaasausita nau ita tam sarasarakana, poli karika ita kilakila tee saa voto tani loo sae, me ia Spiriti eteva elooloo sae mausiita tani aulia ngamasinaaaili inangari ita tam rooroo tani aulia ngamasina. ²⁷ Me God ekilakilaaili voto tale urunguitaniita, me ekilakila tee nannaane Spiriti eteva, poli Spiriti eteva eaaimatoonga kapuna taumattu ngatoa God tani looloo sae tani kkolomi voto tale aloannaane God.

²⁸ Me ita kilakila va isaa akapaaili voto God euunguaa tale maamasina lo atoa la ailousieinia

me ghe suimatoongainilala, tani ghelei voto tale masi aaloannaane. ²⁹ Ta isaa o llo taumattu God ghe kila akasinailala me ghe suitoongainilala va aue la nongina Natuna ateva, liuna avalua o me Iesu aue tueira mue ia me aue oroi nengane. ³⁰ Ta lo atoa God ghe suimatoongainilala, ghe kololala tani mae etana, me lo atoa ghe kololala, ghe ghelei eghulughuluenaila, me lo atoa ghe ghelei eghulughuluenaila, ghe gheleilala va nongina Natuna ta Iesu.

Karika righi voto erooroo tani atoka apolapolaita tale aielousiaane ateva God

³¹ Liuna avalua o me tale isaa o voto, sa ateva ita roo tani mene aulieinia? Marova God etokatoka aitauaa teeita, see aue eroo tani tau ngai ssateeita? ³² God karika ghe arongila Natuna ateva, ta ghe taue sio mae nongina aiaavusu-vusuena ateva etaita akapaaili. Liuna avalua o me ta ngetana, God aue etau mae isaa akapaaili voto masinaaili etaita. ³³ See aue eghelei niaisakei ta lo atoa God ang ghe suimatoongainilala? Poli God ang ghe ghelei eghulughuluenailala. ³⁴ O see aue emene tau mae etaita sesa aipolipoli mausi ssavoto? Poli Karisto Iesu ghe matela me God ghe totuela, me ia ghaine etokatoka tale pai muenna ativilau ta God tani sama tee God mausiita. ³⁵ See aue eroo tani atoka apolapolaita tale aielousiaane ateva Karisto? Karika teva, nongina sesa nau, o nau ita ateatea nimmarikana, o nau la ghelei saasakiaa ta ngetaita, o nimaloo, o nau karika rooroona ia kalioita,

o voto sesaaili eanna tani amataututa tale nimirikana, o nimate. ³⁶ Nongina Uru ngai Manga ateva eaauliaa va,

“Mausim me ami sousou nimate tale isaa akapa o nau,

ami laghe annaa va ami nongina sipsipi etoa tani uvi ematela.”

³⁷ Tale isaa akapaaili o voto, ita tau ngai apala ita ta ngetana lo ateva ghe aielousieinitala. ³⁸ Ta aghi aghaiesoangaili va karika nimate, o maulue, o ensolo atoa, o spiriti etoa, me tee tale isaa oia nau o auena, me asease nisarasarakana, ³⁹ me karika va tale elomarase o isaa oia euu tale kosa ateva, o isaa akapaaili voto God ghe gheleila eroo tani atoka apolapolaita tale aielousiaane ateva God, ghe mae sio ta Karisto Iesu kapuita Vau palepale ia.

9

Taumattu ngatoo God ghe suimatoongainilala

¹ Aghi apoppooaa voto koronna isaa ta Karisto, karika va akamekame, me Spirit Manga ateva eaasokoi tee tale nannaaghi. ² Urunguitanighi eteva namungaili nialousiusi me mmarikana etokatoka etana. ³ Aghaloanna va God eghaa oghi kapughu etoa, mangalighi ila, me arova God eghelei evalua o, amasimasi tani ghaa nikasikiena kanna God, tani atoka apolaieghe ta Karisto, tani ghaa liura. ⁴ Taumattu nge Israeli etoa, God ghe suimatoongainilala va natuna etoa,

8:36: Sams 44:22. **9:3:** Eks 32:32. **9:4:** Eks 4:22; Hib 9:5; Sams 147:19; Lev 1–10; Rom 15:8.

me ghe apasunga ngaotula sarasarakaniaane ateva etaira, me ghe tau lao sio inangari niaip-pooa ngaitaua ngatoa, inangari nipaopao, salana koronna tani kkaua, me inangari nialokoi etoa. ⁵ Tuvuna ila Abraham, Aisiki me Jekop, me ta ngetaira, Mesaea ngateva ghe lutu eloi mae sio etaira. Karisto Goto ia, eaaitoiaa voto akapaaili, liuna avalua o me ita tani taue sae nau ekapa atoa. Koronna!

⁶ Poli karika va God ghe tam aimuli teela inangarina. Karika va taumattu ngakapa atoa laghe lutula tale ararimangali eteva eIsrael, va kapuna ila God. ⁷ Me karika va tuvuna akapa atoa Abraham koronnaaili va natuna ila Abraham. Ta God ghe uela ta Abraham va, “Tuvum atoa aue la lutu eloi mae ta Aisiki.” ⁸ Malloeana inangari va karika va lo atoa la nim lutulutu nongina arau va natuna ila God. Ta lo atoa God ghe auliaala inangari nialokoi va aue etaula mae, ila aue natuna ila. ⁹ Ta God ang ghe auliaala inangari nialokoi va, “Aue amene mae llo too ninamanama nongina ghaine ngamae sio, me Sera aue eghaa lo ateva o aliki taita ia.”

¹⁰ Me karika va isaa nonga o, ta Rebeka tee natuna ghalua tamairarua nonga kateva, Aisiki tamaita ia. ¹¹ Auena palua alua lalu ghe lutu o ghelei righi voto sesa o masina, God ghe auliaala inangari eteva ta Rebeka. Ia o inangari eteva eaapasunga va God esuisuimatoongaa taumattu tale aloannaane, ¹² karika va tale niuungu, ta poli kolokoloaane God. God ghe uela ta Rebeka

9:7: Aitiutiu 21:12. **9:8:** Gal 4:23. **9:9:** Aitiutiu 18:14.
9:12: Aitiutiu 25:23.

va, “Aue natum mua ateva euungu ta natum aiaaghaluene ateva.” ¹³ Nongina Uru ngai Manga ateva eaauliaa va, “Jekop aghe ailousieiniela, me Iso aghe ratiela.”

¹⁴ Sa ateva ita mene aulieinia? Aue ita ue va God egheeghelei voto karika ghulughuluena? Karika poi! ¹⁵ Ghe uela ta Moses va,

“Aue aghapasunga alousiusiaaghi tale lo ateva taumattu aghaloanna tani apasunga etana, me aue aghalousiusi tee lo ateva aghaloanna tani alousiusi teeia.”

¹⁶ Liuna avalua o me God egheelei tale alousiusiaane, karika va tale saa llo taumattu ngatoa la ghanna o la ghanna tani ghelei. ¹⁷ Tale Uru ngai Manga ateva God ghe uela ta Peroo va, “Aghi aghe gheleiola va io namuu io, poli aghe aloannala va uapasunga sarasarakaniaaghi, me taumattu tale ia akapa kosa ateva la roo tani ppooa ngaotu ararighi eteae.” ¹⁸ Liuna avalua o me God eaapasunga alousiusiaane ta lo ateva eanna tani apasunga ailousiaane, me egheelei ekorokorongana urunguitanina lo ateva ealoanna tani akorokoronganaia.

¹⁹ Kateva etaimim aue eue etaghi va, “Vaalua me etaatara kaluita ssavoto? Karika teva aue erooroo tani usilaa nannaane me etam usilaa nannaane God.” ²⁰ Me io see, taumattu io, ualoanna tani sau paane God? “Voto ateva kateva egheelei, erooroo tani ue ta lo ateva ghe gheleiela va, ‘Vaalua me ughe ghelei evalueieghi o?’ ” ²¹ Tau ngai ghelei sospena ateva egheelei sospena ateva

tale kosa erooroo tani ghelei ghalua sospena tale ia nonga o tuku kosa ateva, kateva tale kasina ase nivelu eitauaa, me kateva tale nim nau etoa.

²² Tale ia o salana atikirighi God ealoanna tani apasunga sessaiaane me etau velu taumattu ngatoa la tara sarasarakaniaane me karika, ta ekaakaarasi tani toi isaa o taumattu esessaia etaira. Isaa o taumattu God ghe aimonomonosi-aala va eturungila. ²³ God egheelei isaa o voto tani apasunga ngaotu oroieili kanna mallanga ta lo atoa ghe apasungaala alousiusiaane etaira, ghe aimonomonosi ngakasinailala va ila tee aue la toka teeia tale mallanga ngepona liu. ²⁴ Me ita tee elome ta lo atoa ghe suitoongainilala, karika va ajiu nonga atoa, me lo atoa karika va ajiu ila. ²⁵ Nonginaaili God ghe auliaala ta vuku eteva ta Osea va,

“Aghi aue aghasela va ‘kapughu ila’ lo atoa karika va kapughu ila,
me aghi aue akoloa va aghailousieinia, lo ateva karika aghe ailousieniela.”

²⁶ Me ghe mene auliaa teela va,
“Me tee tale ia o voto ateva aghe uela etaira va,
‘karika va kapughu taumattu iem,’
aghi aue amene asela va
‘natuna ila God ateva etautau maulue.’”

²⁷ Aisaea ghe sama anamuula tani ppooaa ta aIsraeli etoa va,
“Arongona ta taumattu nge Israeli etoa oroieili ila nongina rira ateva elosamarra,
karika oroi ila lo atoa aue la saanga.

28 Poli Vau palepale ateva aue eailuilui
tani ghelei niaisakei me tani turungi eka-
paaili taumattu tale kosa ateva.”

29 Nongina Aisaea ang ghe auliaala emua arau
va,

“Marova Vau ngepona ateva sarasarakanaaili ia
ghe turungi ekapala tuvuita atoa
me ghe tam asaangila toa
aue ita ghe nongina eSodom me eGomorra.”

AIsraeli etoa laghe tam aikaiaa

30 Sa ateva ita mene aulieinia? Arongona ta
taumattu ngeleka atoa laghe tam paepae salana
tani ghulughuluena ta God, me karika, ta laghe
ghulughuluena ta God, poli tale uneira niaikaa-
iaa isaa oia voto ghe lutula. 31 Me ta aIsraeli etoa
laghe uungu aanasaaili tani aimuli tee inangari
nipaopao tani ghulughuluena, me karika laghe
rooroo. 32 Ta poli saa? Poli laghe anna nighu-
lughuluena tale niuungu laghe ghelei, me karika
va tale niaiesoaa ta God. Laghe ttukainilala tale
atu eteva etapaa salana. 33 Nongina Uru ngai
Manga ateva eaauliaa va,

“Tarala, aghe atokala atu eteva eSaeon va eghelei
taumattu ngatoa tani ttukainila
me atu eteva eghelei taumattu ngatoa la
katuu.

Me lo ateva eatoka tuutulina etana karika aue
eghaa nipalata.”

10

¹ Kapughu etoa, tale urunguitanighi eteva, anannangaili me aloolo sae va God easaangi aIsraeli etoa. ² Poli akilakilaailiila, liuna avalua o me aue va sarasarakanaaili ila tani aimuli tee niuungu God ealoanna, me karika la kilakila amasina aloannaane God tani ghelei. ³ Karika laghe kilakila salane God tani ghelei eghulughuluena la ta matane God, me laghe aloanna tani ghulughuluena tale sarasarakaniaaira, liuna avalua o me karika laghe usilaala salane God tani ghulughuluena. ⁴ Karisto ang ghe ghelei ekoronnala me ghe ghelei roorooaala inangari nipaopao, liuna avalua o me lo akapa atoa la aikaaiia ta Karisto, ila ghulughuluena ila ta matana God.

⁵ Moses ghe aulia ngamasalikala vaalua tani ghulughuluena tale uunguaa inangari nipaopao va, “Taumattu ngateva egheeghelei isaa akapa o voto tale inangari nipaopao, aue eghaa maulue tale isaa o voto.” ⁶ Tani ghulughuluena tale uunguaa niaikaaiia eue va, “Urau mene ue tale urunguitanim ateva va, ‘See erooro tani sae epona liu?’ ” (Ia o malloeana va usiosioaa Karisto tale kosa ateva oia.) ⁷ “O, ‘See erooro tani sio arau euu tale voto ateva liuira ia matena atoa?’ ” (Ia o malloeana va ughaaghaa oghi Karisto tale nimate.) ⁸ Sa ateva eaulieinia?

“Inangari oia kalakalanginaaili etaimim,
isaa elome tale paaimim me urunguitanimim,”

va, inangari niaikaaiaa isaa oia ami aulia ngaotu. ⁹ Va, arova uulia ngaotu tale paam ateva va, “Iesu ia Vau ngepona ia,” me uaikaaiaa tale urunguitanim ateva va God ghe totuela tale nimate, aue usaanga. ¹⁰ Poli tale urunguitanim uaiesoaa me ughulughuluena ta matane God, me tale paam ateva uulia ngaotu me aue usaanga. ¹¹ Nongina Uru ngai Manga ateva eauliaa va, “Lo atoa taumattu la atoka tuutuliira etana, karika la rooroo tani ghaa nipalata.” ¹² Poli karika teva voto epolapola aJiu etoa me taumattu ngeleka atoa. Kateva nonga ia kapura namu ngateva Vauita akapaaili ia. Me earangise taumattu ngakapa atoa nau la kolokolo tau ararina atea, ¹³ poli, “Lo akapa atoa taumattu la kolokolo tau ararina atea Vau ngepona ateva, aue la saanga.”

¹⁴ Me, arova la tam aikaaiaa etana, vaalua aue la kolomia tani saasila? Me vaalua aue la aikaaiaa ta lo ateva karika laghe nongoa? Me vaalua aue la nongo arova karika poi teva ghe auliaa etaira? ¹⁵ Me vaalua aue la ppooaa arova la tam sungila? Nongina Uru ngai Manga ateva eaauliaa va, “Masinaaili tani tara taumattu ngatoa la mae sio tani ppooaa masi kiukiuna God.”

¹⁶ Me karika va aIsraeli ekapa atoa laghe nongo usilaala isaa oia masi kiukiu. Poli Aisaea ghe uela va, “Vau eteva, see ang ghe aikaaiaala inan-gariimami?” ¹⁷ Liuna avalua o me ita kilakila va niaikaaiaa emaemae nau ita nongonongo

10:11: Ais 28:16. **10:12:** Apos 15:9. **10:13:** Joel 2:32.

10:15: Ais 52:7. **10:16:** Ais 53:1.

inangari, inangarina ateva Karisto.* 18 Aghanna tani kolomi va, koti karika laghe nongo isaa oia inangari? Va karika, angila ghe nongola:

“Lingi ngaloira ang ghe lao akapa see sio tale kosa ateva

me inangariira ang ghe lao akapa see sio tale airuuruu tale kosa ateva.”

19 Mene kateva uneghi nikokkolomi, koronna va aIsraeli etoa karika la kilakila malloeana isaa oia inangari? Moses ghe aitiutiula tani auliaa va,

“Aue aghaa lo atoa taumattu karika tue ngarariira, ila arau euu, me tale ia o salana atikirighi aue agheleiem am aittureaa teeila,

me karika tani masina alomasaanganiaaira, me tale ia o salana atikirighi aue aghelei nannaaimim esessaaili.”

20 Aisaea ghe aulia ngasarasarakanaailila va,

“Taumattu ngatoa karika laghe paepaeaghi, angila ghe sakaieghila.

Ngaghe apasungainaghila ta taumattu ngatoa, karika laghe paepaeaghi.”

21 Me ta aIsraeli etoa ghe uela va,

“Nau ekapa atoa, aghe pulapula nimaghi tani koloaa

taumattu ngatoa karika la nongonongo usilaa me makatakatanna ila.”

11

God ghe apasungaala ailousiaane ta aIsraeli etoa

* **10:17:** Karisto Kasina uru ngai laghe pitila, laghe ue va, God.

10:18: Sams 19:4.

10:19: Diut 32:21.

10:20: Ais 65:1.

10:21: Ais 65:2.

¹ Aghanna tani kolomi, koronna va God ang ghe ratila kapuna taumattu ngatoa? Karika poi! Ta aghi tee aIsraeli ieghi. Abraham tuvughi ia, aghi tee elome tale ararimangali eteva ta Benjamin. ² God karika ghe ratila kapuna taumattu ngatoa, ta ghe suimatoongainilala emua arau, me avirina ghe gheleila kosa ateva. Am kilakila sa ateva Uru ngai Manga ateva eaulieinia nau eaauliaa Elaija, nau ghe auliaa sae ta God gheeleiaaira aIsraeli etoa karika masina. ³ Ghe ue va, “Vau ngepona ateva, ngila ghe uvi emate akapala kapum propete atoa me laghe tturuula unem liu nighelei aiaavusuvusuena atoa. Me aghi nongaaili ngaghele oghi etokala me ghaine la aloannaaili tani uvi emateaghi tee.” ⁴ Me saa ailiuliu God ghe taue lao sio etana? Ghe uela va, “Karika. Kapughu ghaitu airari (7,000) taita karika poi laghe suuiaa patu kkeira tani kkaua goto ateva ta Baal kamena ia.” ⁵ Tale ie nonga o salana atikirighi tale nau etiulu oia, katoa aIsraeli la nongonongo usilaa God, poli ghe suilala va kapuna ila, me ghe apasungaala maamasinaane etaira. ⁶ God esuisuitoongaa taumattu tale maamasinaane ateva, me karika tale voto laghe uunguaala. Poli arova God esuisuitoongaa taumattu tale voto la gheelei, maamasinaane ateva karika va nongina voto ateva enim tautau mae.

⁷ Liuna avalua o me sa ateva ita mene aulieinia? Taumattu nge Israeli etoa karika laghe ghaala sa ateva laghe paepaea. Katoa nonga taumattu God ghe suitoongainilala laghe saopiela; me

11:1: 1 Sam 12:22; Sams 94:14; Plp 3:5. **11:3:** 1 Ki 19:10, 14.

11:4: 1 Ki 19:18. **11:6:** Gal 3:18.

lo akapa atoa God karika ghe suitoongainilala, ghe gheleilala va la volovolongina nau eteva ekolokolola. ⁸ Nongina Uru ngai Manga ateva eaauliaa va,

“God ang ghe tau lao sio niasekanue atea la lullusu saasakiaa etana, ang ghe sum rungaala mataira, va karika la mene taatara, me ghe ghelei evolovolonginailala me la tam rooroo tani nongonongo, lomosina ta ange ghaala ghaine.”

⁹ Me Deivit ghe uela va,

“Tau vella uneira tevoo ateva pasu ia tale inana enongina va airrekati ia, me tarapa ateva etaira aue eghelei nannaaira la nnaa va voto akapa masina.

Tau vella isaa o inana la namanama egheleila me la katuu me la ghaa aipolipoli tale sesa voto laghe ghelei.

¹⁰ Tau vella mataira esaurrom me karika aue la roo tani taatara, me tau vellala la tau ngai uungu nau ekapa atoa.”

Taumattu ngeleka atoa aue la saanga

¹¹ Isaa avalua o me, aghanna tani mene kolomi va, nau ta aJiu etoa laghe katuula, laghe katuu laalaa liula? Karika poi! Poli laghe ghelei ssavoto, me God ghe asaangila taumattu ngeleka atoa. God ghe ghelei evaluela o poli ghe aloan-nala va tale isaa o voto aJiu etoa la ssaila. ¹² Poli

11:8: Diut 29:4; Ais 29:10.
Apos 13:46.

11:9: Sams 69:22-23.

11:11:

aJiu etoa laghe gheleila ssavoto me laghe katuu vulla, niarangise ateva namungaili ia ghe mae sio tale kosa ateva me ta taumattu ngeleka atoa tee. Me nau eteva aJiu etoa God ghe suilala la oghi mae ta God, God aue eghelei voto masinaaili ta taumattu ngakapa atoa aue elau ia o niarangise ateva.

¹³ Tale voto aghaloanna tani auliaa ghaine, elaolao etaimim taumattu ngeleka atoa. Aghi au-ungu ta apostolo ieghi ta taumattu ngeleka atoa, me amasimasiangaili niuungu eteva agheeleia.

¹⁴ Me koti arooro tani ghelei nannaaira kapughu aJiu etoa me la tara ssaila me aue arooro tani asaangi kasina etaira. ¹⁵ Poli nau God ghe tam aloannailala, God me kosa ateva lalu ghe mae aitauaa sio me ghe lueilaluela. Me vaalua aue nongina, nau eteva God aue emene ghaaila? Aue enim nonginaaili matena ateva taumattu emene maamaulue! ¹⁶ Arova tuku mata ngemua ateva verete la taue lao ta God me ange amangaiela, ia akapaaili verete eteva manga ia. Me arova oa ngai eteae manga ia, laangina tee atoa manga ila.

¹⁷ Taumattu nge Israeli etoa nongina ai oliv atea laghe pasaiela tapaa ngutana, me God ghe sai vella kasina tana laangina. Me am taumattu ngeleka atoa nongina ai oliv atea ghe nim pinos-ala, God ghe ghaala kasina laangina me ghe atokaila lao sio tale ai oliv atea me aue la roo tani ghaa niarangise tale oane ia o ai oliv atea.

¹⁸ Am rau mene saeaa nannaaimim poli God ghe sai vella kasina laa ngai me ghe atokaiemla tani ghaa liura. Am nongina va nim laangina am,

karika va am, am aasarasarakana oane, ta oane easarasarakanaiem. ¹⁹ Me katoa etaimim aue la ue va, “Ue, ta laane ai eteae ghe sai vella eaapasunga va aue ami ghaa liuira ila o taumattu ngatoa.” ²⁰ Koronnaaili, me God ghe sai vella poli karika laghe aiesoaa. Me am poli am aiesoaa, isaa avalua o me am tokatoka tale voto ateva laghe tokatoka akasina etana. Me am rau mene saeaa nannaaimim, poli ngam ghe ghaala liuira; ta am matauta voto God erooroo tani ghelei. ²¹ Am nnaa va emua arau God karika ghe tau vella isaa o laa ngai ghe aipatolaa lao tale ia o ai eteae va la toka nongina laghe tokatoka akasina. Am nongo! Tale ia o salana atikirighi God erooroo tani tau velu teeiem.

²² Am tani nna ngamasina va God eghelei masi voto me erooroo tani ghelei tee kasina voto tani attara mataneiem. Eaattara matane lo atoa la ghelei ssavoto, me aue eghelei masina etaimim — arova am toka akorokorongana tani atoka tuu-tuliimim tale alousiusiaane; arova karika, am tee aue eghaa veluem. ²³ Me aIsraeli etoa, arova la aikolikoliaa me la aiesoaa, God aue mene atokaila nongina laghe sai vellala, ta poli God erooroo tani mene atokaila lao. ²⁴ Am taumattu ngeleka atoa, am nongina isaa o laa ngai tale ai oliv ateaie karika laghe pasaiela, ta ghe nim pinosala etapaa tuvui, me God ghe sai veluemla, me ghe atokaiem lao sio tale kateae ppae ai oliv, God ghe pasaiela tapaa ngutana. Liuna avalua o me koronnaaili erooroo tani ghaa isaa o llo tani laangina ai eteae me emene aipatolaala lao tale aina tuunga ateaie

nongina laghe tokatoka akasina.

Ila akapa aIsraeli etoa aue la saanga

²⁵ Kateva voto koronna ia, aisulianna ia, karika ita ghe kilaiela emua arau. Kapughu etoa, aghaloanna va am kilaiia. Me karika am mene tau sae nannaaimim. Ia avalua toko va, kasina tana taumattu nge Israeli, urunguitaniira korokoron-gana, me isaa oia voto aue enim toka lomosi ta ila akapa taumattu ngeleka atoa God ghe kololala, la mae ta Karisto. ²⁶ Me ia akapa ararimangali eteva eIsraeli aue la saanga avalua toko, nongina Uru ngai Manga ateva eaauliaa va,

“Lo ateva tau ngai asaangiita ia, aue emae eSaeon,

me aue eghelei tuvuna atoa Jekop la kiri tale uunguaa nitam nongo usilaa God,

²⁷ me aue aghelei ia oia niaippooa ngaitaua ngat-eva teeila,

nau aghaa velu kaluira ssavoto.”

²⁸ Ta poli laghe ratila masi kiukiu, aIsraeli etoa tau ngai ssateena ila God, me isaa o voto aue emasina etaimim taumattu ngeleka atoa. Me poli God ghe suitoongainilala, ila kapuna ila mausi tuvura atoa ta Abraham, Aisiki me Jekop. ²⁹ Poli God karika eaikolikoliaa nannaane tale taumattu ekolokolo, me eearangiseila. ³⁰ Me ta ngetaimim taumattu ngeleka atoa, am ghe tam nongo usilaala God tale isaa too nau ang ghe lao sio, me ghaine ngam ghe ghaala alousiusiaane God, poli aIsraeli tee atoa laghe tam nongo usilaala. ³¹ Nim nongina avalua o, poli tale alousiusiaane God

am ghe ghaaiela, aIsraeli etoa angila ghele liula viliira ta God, me aue ila tee la rooroo tani ghaa aalousiusiaane ateva God. ³² Ta poli God ang ghe tau vella uunguaa nitam nongo usilainia va aue eakaravusu taumattu ngakapa atoa, me aue eapasunga alousiusiaane etaira akapa.

Ita kkaua God

³³ Koronnaaaili, God masinaaaili ia ta taumattu ngakapa atoa,
me tee God alomasaangaaili ia,
me ekilakila voto akapaaili!

See erooroo tani aulia ngaotu voto ange aaloanna tani gheeleei?

Karika poi ita rooroo tani kila salane.

³⁴ Nongina Uru ngai Manga ateva eaauliaa,
“Karika teva ekilakila vaalua Vau ngepona ateva enannaa.
See erooroo tani taula alomasaanga me niloeloe etana?”

³⁵ “See ghe nim tau lao sio righi voto ta God,
me aue God eliu isaa o voto etana? Karika poi.”

³⁶ Ta poli God nonga ghe gheleei akapaailiila voto atoa,
me voto akapaaili etokatoka tale sarasaraka-niaane,
me ia kanna akapaaili isaa o voto.
Ita tau sae ararina atea nau ekapa atoa!
Koronnaaaili.

12

Aiaavusuvusuena atoa mauhue ila

¹ Liuna avalua o, aghaaulia ngakorokorongana etaimim, kapughu etoa, mausi alousiusiaane ateva God, me am tani taula vilikiimim ta God nongina va aiaavusuvusuena ateva mauhue ia, manga ia me God emasimasiangailiia. Tale ia o salana atikirighi aue am kkaua ngakoronna ta God. ² Karika am mene kasu nongina tau-mattu tale kosa ateva oia la kasukasu. Karika, am tau velu God eaikolikolieinam nau eghelei nannaaimim eouna, me am roo tani kila amasi-naaaili aloannaane God. Me aue am kila saa ase voto masina me eghelei emasimasi God, me ghulughuluenaaili.

³ Poli tale maamasinaane ateva ghe taue mae sio etaghi tani ghelei uunguaane ateva, aghaaulia ngakapa etaimim va, am rau mene nnaa va aalomasangaimim me gheegheleiaaimim elaulau mene katoa tana taumattu. Karika, ta am nna ngamasinaaaili mua saa voto am ghelei erooro eitauea tee niaiesoaa God ghe tau aatu sio etaimim. ⁴ Nim nonginaaaili kateva kateva etaita, asease aissopiaa tale vaulaniita ateva, me isaa akapaaili o voto karika la ghelei nonga kateva niuungu, ⁵ liuna avalua o me ta Karisto ita tee oroi ita me ita tokatoka nongina va kateva nonga vaulani, me kateva kateva etaita eaipatolaa ta mene kateva. ⁶ Ita akapaaili tale maamasinaane God, ia ghe nim tau mae sio asease niuungu

12:1: Rom 6:11, 13; 1 Pita 2:5. **12:3:** 1 Ko 12:11; Ips 4:7; Plp 2:3. **12:4:** 1 Ko 12:12, 27. **12:6:** 1 Ko 12:4-11; 1 Pita 4:10-11.

karika va isaa aitaauaa. Arova taumattu ngateva uunguaane tani auliaa inangarina ateva God, tau veluela me eauliaa nongina vaalua eairooaa tee aiesoane. ⁷ Arova kateva taumattu uunguaane tani sausi mene kateva taumattu, tau veluela me esausi. Arova tani apasunga, tau veluela me eapasunga. ⁸ Arova tani asarasarakana taumattu, tau veluela me easarasarakana mene katoa. Arova taumattu ngateva uunguaane tani parruu, tau veluela me etaula tale nimasimasi. Arova tani muemueaa niuungu, esarasarakana tani aitara ngamasina ia o niuungu eteva. Arova tani alousiusi tee mene katoa me esausila, tau veluela me eghelei tale nimasimasi.

Niaielousi

⁹ Am ailousia ngakoronaaaili mene katoa tana taumattu. Am liu viliimim tale voto karika masina, me am poso parasi tale voto masina. ¹⁰ Am ailousiaa kateva kateva ta kapuna atoa God, me am ailousieinila nonginaaaili va kapuimim tuungi ila. Am oneoneainila me karika va am, am ghaa nioneoneaa. ¹¹ Am rau mene mango, ta am sarasarakana tani tau velu Spirit Manga ateva tani katulainam, me am ghelei uunguaane ateva Vau eteva. ¹² Am masimasi nau am toitoi God va eaisausieinam, me am tani tingina akorokorongana nau maamatana eghaaiem, me am looloo sae nau ekapa atoa. ¹³ Am parruu kapuna taumattu ngatoa God arova la tuutukuna tale righi voto. Am aikoloa ativuu etoa nau la mae tanganueimim.

¹⁴ Am arangise lo atoa la gheelei saasakieinam. Am looloo sae va God eghelei emasina etaira, am rau mene looloo sae va God eghelei saasakieinila.

¹⁵ Am masimasi eitaaua tee lo atoa la masimasi, me am alousiusi eitaaua tee lo atoa la alousiusi.

¹⁶ Am annaa kateva nonga ia masi ninannaa erooaa taumattu ngakapaaili etoa. Am rau mene saeaa nannaimim. Am masimasi tani toka tee llo taumattu karika arariira. Am rau mene asaesae arariimim me am ue va am nonga alomasaanga am.

¹⁷ Am rau mene liu sesa tale sesa voto la gheelei etaimim, karika. Isaa akapaaili nau am anna tani ghelei masi niuungu ta mataira taumattu ngakapa atoa. ¹⁸ Arova erooroo, am ghelei voto akapa tani toka aitaaua tee taumattu ngakapa atoa tale luei. ¹⁹ Kapughu etoa, am rau mene liu sesa voto la gheeghelei teeiem. Am tau velu me God aue etaula sessaiaane etaira. Poli angila ghe piti elokoila inangari eue va, Vau palepale eaauliaa va, “Aghi uunguaaghi tani liu sesa voto la gheeghelei, me aue aliu.” ²⁰ Me karika ta,

“Arova tau ngai ssateem ateva emaamaloo, uanginia.

Arova ekaakangngata tee ateo, utau lao me eropi.

Arova ughelei isaa o voto, aue ugheleia epalataa sesa uunguaane egheghelei.*”

12:14: Mat 5:44; 1 Ko 4:12. **12:16:** Nitoka 3:7. **12:17:** 1 Tes 5:15. **12:19:** Diut 32:35; Mat 5:39. **12:20:** Nitoka 25:21-22; Mat 5:44. * **12:20:** Tale inangari nge Grik, aue uatoka sae parikanga ataata epona ta uruna ateva.

²¹ Urau mene tau velu sesa voto va etauo sio euu, karika, ta ughelei masi voto me aue etauo sio sesa voto euu.

13

Uunguaaita ta gavmani

¹ Am akapaaili, am oneoneaa gavmani me lo atoa la uungu etana, poli karika teva erooroo tani aitoiaa arova God etam ue va eaitoiaa. God ghe suitoongaala taumattu ngatoa la uungu ta gavmani. ² Llo taumattu etam nongo usilaa gavmani me kapuna tau ngai uungu etoa, ila la nongonongo vulu saa voto God ghe atokala. Me lo atoa la ghelei evalua o, aue la ghaa sesa aipolipoli ta poli karika la aimuli tee inangariira. ³ Poli gavmani karika ghe tokala va lo atoa la gheeghelei masi niuungu la matautainia. Karika poi, ta lo atoa la ghelei sesa voto. Arova karika ualoanna tani matauta isaa o taumattu euungu ta gavmani, ughelei masi voto me aue easaesae ararim atea. ⁴ Poli ila kapuna tau ngai uungu ila ta God, me la rooroo tani gheleio me utoka amasina, me arova ughelei voto karika masina, aue umatautainila, poli ila sarasarakaniaaira erooroo tani ghelei sesa voto ta lo ateva eghelei saasakiaa. Ila tau ngai uungu ila ta God tani ghelei saasakiaa ta lo ateva eghelei sesa voto. ⁵ Liuna avalua o, am nongo usilaa lo atoa la aitoieinam, poli ita maamatauta sesa voto aue la tau lao ta lo atoa la tam nongonongo usilaa, me tee, ta poli ita kilakila va emaamasina tani

nongo usilainila. ⁶ Mausina avalua o me am tee am poli lao viliki veu tale takis, poli lo atoa la uungu ta gavmani, la uungu ta God nau la ghee lei rooroaa uunguaaira. ⁷ Saa llo voto pei nitau lao ta gavmani, am tau lao. Am tau lao asease takis tale taumattu ngateva ia uunguaane tani ghaa takis, me am matauta me am oneoneaa lo atoa matuutuliena ila.

Ita aielousiaa mene kateva taumattu

⁸ Am tani liu voroi dinao am ghee lei ta mene kateva taumattu. Ta kateva nonga dinao erooro tani toka nau etoa, niaielousi. Poli lo ateva eaielousiaa mene kateva taumattu, euusilangaili inangari nipaopao. ⁹ Inangari nipaopao eue va, “Karika umene lai sari kateva manna ateva, karika umene aiuvii emate, karika umene ainao, karika umene ssaii.” Isaa akapa llo oia me mene kasina, ita nongo usila ngakapa arova ita nongo usilaa kateva nonga inangari nipaopao eue va, “Uaielousiaa mene kateva taumattu nonginaaili uailousieinio.” ¹⁰ Lo ateva eaielousiaa mene kateva taumattu, karika erooro tani ghe lei righi voto sesa etana. Liuna avalua o me, arova uaielousiaa mene katoa, unongonongo usila ngakapaaili inangari nipaopao.

¹¹ Am ghe lei voto oia, poli am kilakila saa ase nau ghaine ita tokatoka etana. Ang ghe le naula tani anguu taatara atoka tale uneimim niasekanua, poli nauna God tani asaangita ang ghele kalakalangingala, me karika va nongina ita

13:6: Mat 22:21. **13:8:** Mat 22:39-40; Jms 2:8. **13:9:** Eks 20:13-15, 17; Diut 5:17-19, 21. **13:10:** 1 Ko 13:4-7. **13:11:** Ips 5:14; 1 Tes 5:6-7.

ghe tani aikaaia ngakasinala. ¹² Ghaisangaili erighi voo ngateva ekapa, me mallanga ateva emae. Ita ruu tani ghelei niuungu kanna saurrom ateva me ita ghaa ghinna niaiuuvii tale uunguaa mallanga ateva. ¹³ Ita kasu emasina nongina taumattu ngateva ekasukasu ellaa, ita rau mene aighui tee lo atoa sesa gheeleiaaira me ita ropi sesa manu, ita rau mene ailai salosalooa nongina ghaata kkena atoa karika masi nannaaira. Ita rau mene aikiso see me ita rau mene ssa tee kateva poli ange apalaitala. ¹⁴ Am ghinaghinna Vau palepale Iesu Karisto, me am rau mene nnaa tani usilaa sesa aloannaimim.

14

Am rau mene ue va katoa nonga gheegheleiaaira sesa

¹ Am ghaa isaa o taumattu karika tani sarasarakana uneira niaikaaiaa, me am rau mene aissakeana teeila tale voto ita nannaa tale saa ase voto ita ghelei me saa ase voto ita rau mene ghelei. ² Kateva kateva taumattu enamanama asease inana nongina vaalua aikaaiaane, me taumattu ngateva, aikaaiaane karika tani sarasarakana, enamanama nonga ase inana ngeutana me karika enamanama asease malatau etoa. ³ Taumattu ngateva enamanama isaa akapaaili asease inana erau mene nnaa saasakiaa me esessaia ta lo ateva taumattu karika enamanama asease inana me malatau. Me taumattu ngateva karika enamanama malatau,

13:12: 1 Jon 2:8. **13:13:** Luk 21:34; Ips 5:18. **13:14:** Ips 5:11. **14:1:** Rom 15:7. **14:2:** Aitiutiu 9:3-4. **14:3:** Kol 2:16.

erau mene auliaa saasakiaa me ennaa saasakiaa tee taumattu ngateva enamanama isaa akapaaili asease inana. Poli God ghe ghaa teeiela. ⁴ Saa taumattu io me uaauliaa tee tau ngai nongonongo anna ateva kapuna ia kateva ppae taumattu va ia ang ghe ghelei saasakiaala? Uunguaane vauna ateva tani auliaa va masina voto egheelei o karika. Me aue etingina akorokorongana me vauna ateva aue eauliaa va uunguaane masina, poli Vau palepale sarasarakana ia tani gheleia me aue eroo tani tingina akorokorongana.

⁵ Kateva taumattu eannaa va, “Kateva tana nau maamasinaane elaulau mene kasina tana nau.” Me mene kateva tana taumattu enannaa va, “Isaa akapaaili nau enim aairooaa.” Kateva kateva taumattu etani kila amasinaaili tale nannaane saa voto erooro tani ghelei. ⁶ Lo ateva taumattu enannaa sossola kateva nau va nau nikkaua ia, ia o taumattu ngateva enannaa Vau ngepona ateva me egheelei llo o voto tani oneoneainia. Lo ateva enamanama asease inana, enamanama tani oneoneaa Vau eteva, poli ekaakaili emasina ta God tale inana. Lo ateva taumattu eratirati tani nama kasina tana asease voto, egheelei tani oneoneaa Vau ngepona ateva, me etautau lao nikaili emasina ta God. ⁷ Karika teva etaita eroo tani nnaa va maamauluaane isaa nonga etana, me karika teva etaita erooro tani nnaa tee va ia erooro tani mate etana. ⁸ Arova ita maulue, ita maulue tani oneoneaa Vau palepale, me arova ita mate tee, ita mate tani oneoneaa Vau palepale. Me arova ita mate o maulue, kapuna ita Vau

14:4: Mat 7:1; Jms 4:11-12.

14:5: Gal 4:10-11.

14:8: Gal

2:20.

palepale.

⁹ Poli Karisto ghe matela me ghe mene totula tale maulue, God ghe aloannala va ia kapuira Vau ia matena atoa me maulue tee atoa. ¹⁰ Vaalua me uauliaa tee kapum atoa va ila la gheelei voto karika masina, me vaalua me upiipilosi kapum atoa? Poli ita akapaaili aue ita tingina emua ta God nongina liu niaisakei eteva me eghelei niaisakei etaita. ¹¹ Poli nongina Uru ngai Manga ateva eue va,

“Vau palepale eue va, ‘Koronna nongina va aghi maulue ieghi,
taumattu ngakapaaili etoa aue la tturru etaghi,
me ila akapaaili, aue la aulia ngaotu va aghi God.’”

¹² Isaa avalua o me kateva kateva aue ita auliaa ta God isaa akapaaili asease niuungu ita ghe gheleila tale kosa ateva oia.

¹³ Liuna avalua o, ita ruu tani auliaa tee mene kasina tana kapuira va ila nonga la gheelei sesa voto, ta ita nna ngavalua toko va karika ita mene ghelei righi ase voto va eghelei ekatungila tale uunguaa ssavoto ateva. ¹⁴ Vau ngepona ateva Iesu ghe gheleila nannaaghi ghe soallaala me ghe masalikaala, me aghe kila amasinala va karika poi teva voto kulukulutana ta matana God. Me arova taumattu ngateva eaiesoaa va ia o voto ateva karika raarangisana ia, ia o voto ateva karika raarangisana ia nonga etana. ¹⁵ Arova ughelei saasakiaa ta kapum ateva nau etaraio

14:10: 2 Ko 5:10. **14:11:** Ais 45:23; Plp 2:10-11. **14:14:** Apos 10:15; Tts 1:15. **14:15:** 1 Ko 8:11-13.

ta unamanama asease inana, karika ugheelei uunguaa niaielousi. Urau mene tau velu inana etaatara io unamanama va eturungi ia o tau-mattu ngateva, ta Karisto ghe matela tani asaangia. ¹⁶ Arova am annaa va kateva voto masina ia, am aipanipaniaa, ta gheegheleiaaimim erau ghelei me katoa tana taumattu aue la ue va isaa o voto karika masina. ¹⁷ Poli ararimangalina ateva God karika pei tale inana me ateo, karika, ta tale nighulughuluena, luei, me nimasimasi. Isaa o voto Spirit Manga ateva etautau mae. ¹⁸ Taumattu ngateva euungu ta Karisto tale ia o salana atikirighi, egheelei God emasimasi me tee egheelei taumattu ngatoa la oneoneainia.

¹⁹ Isaa avalua o me ita atoka nannaaita tale saa voto etautau mae nonga luei, me eroroo tani asarasakanaita me mene katoa tana taumattu. ²⁰ Am rau mene ghelei saasakiaa voto God ghe gheleila, poli ita rooroo tani nama isaa akapaaili asease nginana atoa. Isaa akapaaili asease nginana atoa raarangisana ila, me la rooroo tani ghelei kasina tana taumattu la katuu tale ssavoto, liuna avalua o me karika masina tani nama isaa akapaaili voto. ²¹ Masina ateva voto tani gheleia, ia avalua toko va, am ruu tani nama malatau, ropi sesa manu me tani ghelei asease voto atoa la rooroo tani ghelei kapuimim atoa la katuu tale ssavoto.

²² Saa voto uaikaaiiaa etana tale isaa o voto, aue amalua nonga me God. Aue emasinaaili ta lo ateva taumattu enannaa va voto egheelei masina, me nannaane karika eue va egheelei

sesa. ²³ Arova eannaa va saa voto enam-
anama, God eue va karika masina tani nama,
egheelei ssavoto, poli gheegheleiaane karika
elaolao eitauaa tee unna niaikaaiaa. Me arova
am gheelei voto me karika am aiesoaa va masina,
am gheelei ssavoto.

15

Tani amasiasi katoa ppae me karika va ita

¹ Ita lo atoa korokorongana ita tale niaikaaiaa,
emaamasina etaita tani sausi lo atoa aikaaiiaira
maomaona, me karika ita mene ghelei nonga saa
voto aue egheleita me ita masimasi. ² Ta, kateva
kateva etaita ita roo tani ghelei saa ase voto
masina ta isaa o taumattu ita aiesoa ngaitauaa ta
Karisto tani gheleia emasimasi, me aue eghelei
ekorokoronganaia. ³ Poli Karisto karika ghe
gheelei voto aue ghe rooroo tani ghelei emasima-
sia nonga. Ta, nongina Uru ngai Manga ateva
eaauliaa va, “Saa voto taumattu ngatoa laghe
auliaa saasakiaa teiola God, ang ghele mae sio
tee etaghi.” ⁴ Poli isaa akapaaili voto laghe pitila
tale Uru ngai Manga ateva emua arau, laghe
pitila tani apasunga etaita, tani akorokorongana
nannaaita, me egheleita tani tingina akorokoron-
gana, me ita toitoi masi voto God aue etau mae.

⁵ Me alooloo sae va aue God, lo ateva eaako-
rorokorongana nannaaita, me egheleita ita tam
sessai parasita, aue egheleiem am toka amasi-
naaili tale luei, nau am aimuli tee Karisto Iesu.
⁶ Liuna avalua o am akapaaili, tale kateva nonga

ninannaa aue am tau sae God, ia Tamana kapuita Vau ngepona ateva Iesu Karisto.

⁷ Liuna avalua o me am masimasi tani ghaa mene katoa nongina va tue me nenga am, nonginaaili Karisto ghe masimasila tani ghaaiem. Am ghelei evalua o me aue taumattu ngatoa la tau sae God. ⁸ Poli aghaauliaa etaimim va Karisto ghe nonginala va kapuira tau ngai nongonongo anna ia aJiu etoa tani apasunga va God aue eghelei saa voto ghe auliaala va aue eghelei, tani ghelei roorooaa kanna inangari nialokoi God ta tuvuiria atoa, ⁹ me tee tani ghelei taumattu ngeleka atoa tani tau sae God, poli alousiusiaane. Nongina Uru ngai Manga ateva eaauliaa va,

“Isaa avalua o me nau atokatoka elome ta taumattu ngeleka atoa aue atao sae, aue atao sae ararim atea tale nikkinari.”

¹⁰ Emene ue va,

“Am taumattu ngeleka atoa, am mae aitaaua tee kapuna taumattu ngatoa God tale nimasimasi.”

¹¹ Me emene ue va,

“Tau saela ararina atea Vau ngepona ateva, taumattu ngeleka akapa atoa.

Am kkaueinia, am akapa taumattu tale kosa ateva.”

¹² Me Aisaea tee ghe mene uela va,

“Tuvuna ateva Jesi aue emae, aue eaitaraa taumattu ngeleka atoa.

Me aue la atoka tuutuliira etana.”

15:7: Rom 14:1. **15:8:** Mat 15:24. **15:9:** Apos 3:25; Sams 18:49. **15:10:** Diut 32:43. **15:11:** Sams 117:1. **15:12:** Ais 11:10; Aotu 5:5.

¹³ Me alooloo sae va aue God, ia etautau mae inangari nialokoi etaita, aue egheleiem me am pasu tale nimasiasi me luei ta poli am aaiosoa etana. Liuna avalua o me kaluimim niaiesoa tale inangari nialokoi, aue ekorokorongana tani pinosa tale sarasarakaniaane Spirit Manga ateva.

Pol ghe uungula ta taumattu ngeleka atoa

¹⁴ Kapughu etoa, ta ngetaghi akilakilaaili va, am masinaaili iem. Am kilakila amasinaaili isaa o voto, me am rooroo tani apasunga ta mene katoa tana taumattu. ¹⁵ Elome tale uru ngai etikirighi oia, aghe auliaala kasina voto sarasarakanaaili, me aue am roo tani mene nnaa. Aghe aulia ngakapaailiila isaa o voto, poli God ghe tau mae sio maamasinaane etaghi ¹⁶ va aghi atoa ngai uungu ta Karisto Iesu, tani uungu ta taumattu ngeleka atoa. Auungu nongina pristi eteva, tani ppooaa masi kiukiu kanno God. Poli aghaloanna va taumattu ngeleka atoa la nongina aiaavususuea ateva God emasimasieinia, poli Spirit Manga ateva ghe amangala ia o aiaavususuea ateva.

¹⁷ Poli aghi auungu tee Karisto Iesu, liuna avalua o, amasiasi ta poli auungu ta God. ¹⁸ Me aghi, karika aghaasakeaa righe voto ta llo nonga Karisto ghe gheleila nau ghe asarasakanala nannaaghi tani katulaa taumattu ngeleka atoa tani nongo usilaa God. Euungu etaghi tale inangari apoppooaa me voto agheeghelei, ¹⁹ tale sarasarakaniaa niaimatootoongana me mirikol atoa, me tale saa voto Spirit ghe gheleila tale salana atikirighi sarasarakanaaili ia. Liuna

avalua o, me masaliki ekapaaili aghe laolao etana, ghe tiuaala tale masaliki taatara atae eJerusalem, me ghe laa oghioghi arau tale distriki eteva ellirikum, ngaghe ruu ekapala isaa o distriki tani ppooaa masi kiukiuna Karisto. ²⁰ Kateva nonga nannaaghi eteva tani aulia ngaotu masi kiukiu tale masaliki taumattu ngatoa karika laghe nongo poi Karisto, karika aghaaloanna tani uungu tale voto kasina ppae taumattu laghe uungula etana. ²¹ Nongina Uru ngai Manga ateva eaauliaa va,

“Lo atoa karika laghe aulieinia etaira, aue la tara, me lo atoa karika laghe nongo, aue la nongo kila.”

²² Mausina avalua o me oroieili nau karika aghe roorroo tani mae taraiem.

Pol ghe aaloanna tani lao eRom

²³ Me isaa oia ta ngaghe ruula voto aghe nangaili tani ghelei tale isaa oia voto, me oroi ninamanama aghe aaloanna tani mae taraiem.

²⁴ Aghaloanna tani lao tee eSpein, me nau eteva amae avalua ona, aue akkure atoka eRom, me ita aitara. Aghanna tani toka teeiem ghaisa nonga ulana tani masimasi eitauaa, me nau isaa o voto eruu, am sausieghi tale kasukasuaaghi tani lao okae. ²⁵ Me isaa arau oia, ngakasuku tani lao eJerusalem tani laa sausi kapuna taumattu ngatoa God okae. ²⁶ Poli ale manga atoa eMesedonia me eAkaia laghe masimasieiliila tani taula viliki veu tani sausi kapuna taumattu

15:20: 2 Ko 10:15-16. **15:21:** Ais 52:15. **15:22:** Rom 1:13.

15:25: 1 Ko 16:1-4. **15:26:** 1 Ko 16:1; 2 Ko 8:1; 9:2, 12; Apos 24:17.

ngatoa God karika tue peipeiena ila la tokatoka eJerusalem. ²⁷ Ila nonga laghe nnaala tani ghelei tale nimasimasi. Ajiu etoa laghe tautau tee lao ta taumattu ngeleka atoa masi voto kanna God, me emaamasina va taumattu ngeleka atoa tee la liu tale viliki veu tani sausila. ²⁸ Nau eteva ngaruula ia o niuungu eteva tani taula viliki veu tau ngaiesoaa eMesedonia me eAkaia laghe aisokosokoiaala tani lao eJerusalem, me avira mene kasu tani lao eSpein me aue atoka mua ona tani taraiem. ²⁹ Me akilakila va nau eteva aghatu, aue Karisto ekaarasi tani arangiseita tale uneita nivelu eitaaua.

³⁰ Poli tale kaluita niaikaaiiaa ta Vau ngepona ateva Iesu Karisto me tee poli niaielousi eteva Spirit Manga ghe taue mae sio etaita, aghaaulia ngasarasarakana etaimim, kapughu etoa, tani uungu esarasarakana teeieghi tani looloo sae ta God mausighi. ³¹ Ita looloo sae va, lo atoa taumattu la tokatoka eJiudia la tam aaiesoaa ta Iesu Karisto, karika aue la ghelei righi sesa voto etaghi, me uunguaaghi eJerusalem, aue kapuna atoa God la aloannaaili. ³² Me aue amae etaimim tee nimasimasi eteva, arova aaloannaane God, me ita masimasi, ita ainoana, ta poli amae etaimim. ³³ Alooloo sae va God, ia etautau mae luei, aue etoka aitaaua teiem akapa. Koronna.

16

Pol ghe tau lao sio masimasiaane ta kapuna atoa

15:27: 1 Ko 9:11. **15:29:** Rom 1:11. **15:30:** 2 Ko 1:11; Kol 4:3; 2 Tes 3:1.

¹ Aghaloanna tani auliaa etaimim va, kapuita vause ateva ta Fiibi, tau ngai uungu ia tale ale manga ateva eKenkria, am rooroo tani atoka tuutuliimim etana. ² Akolomiem tani ghaaia tale ararina ateae Vau ngepona, nongina taumattu kapuna taumattu ngatoa God la aioneoneainila, me am sausia arova ealoanna righi niaisausi etaimim, poli ghe sausila oroieili taumattu ngatoa, me aghi tee.

³ Am asaoki masimasiaaghi ta Prisila me Akuila, lalu uungu eitauaa teeieghi ta Karisto Iesu. ⁴ Lalu ghe tam matautula tani mate mausi tani asaangi maamauluaghi. Akaakaili emasi-naaili etairarua, me karika va aghi nonga, ta tee isaa akapaaili ale manga atoa, aleira ila taumattu ngeleka atoa. ⁵ Am asaoki tee masimasiaaghi ta lo atoa laghe aiesoala me la nim laa aisouii tanganueirarua tani kkauaa.

Am sou tee masi kapughu eteva ta Epenetus, aitiutiu ia tani aikaaiia ta Karisto tale provinsi eteva eEisia.

⁶ Am sou tee Meri, ghe uungu aanasaaili tani sausiem.

⁷ Am sou tee Andronikus me Jiunia tale ni-masimasi, ilalua tee aJiu ilalua, me ami ghe karavusu eitauaala. Apostolo ilalua, me taumattu ngakapa atoa la oneoneainilalua, me lalu ghe kila akasinala Iesu, me aghi avirina.

⁸ Am taula masimasiaaghi ta Ampliatus, ia aghaielousieinia mausi Vau palepale.

⁹ Am sou tee Urbanus, ita uungu eitauaa ta Karisto, me masi kapughu eteva Stakis.

¹⁰ Am sou tee Apelis, ghe ghaala nitootoonga me ghe apasunga teela ta taumattu ngatoa vaalua ghe kaakaarasi tani uungu eitauaa tee Karisto.

Am sou tee kapuna atoa Aristobulus.

¹¹ Am sou tee Herodion, ia tee aJiu ia.

Am sou tee kapuna atoa Nasisus la ghaaiesoaa ta Vau ngepona ateva.

¹² Am sou tee Tripena me Triposa, vause alua lalu ghe uungu aanasa ta Vau ngepona, me am sou tee mene masi kapughu eteva Pesis. Ia tee kateva vause ghe uungu aanasa ta Vau ngepona ateva.

¹³ Am sou tee Rupus, Vau ngepona ateva ghe suitoongainiela, me tee kinna, ghe saasausi emasinaailieghi, nonginaaili va natuna tuungi eghi.

¹⁴ Masimasiaaghi ta Asinkritus me Flegon me Hermes, me Patrobas, me Hermas, me kapuira atoa la veluvelu eitauaa tani kkaua.

¹⁵ Am taula masimasiaaghi ta Pilologus me Julia, me ta Nereus me kapuna vause ateva, me Olimpas, me ila akapaaili kapuna taumattu ngatoa God, la veluvelu eitauaa tani kkaua teeila.

¹⁶ Am aisouii tee mene katoa la aiesoa ngaitauaa tale niaielousi.* Me ila akapaaili ale manga atoa ta Karisto la tautau aatu masimasiaaira etaimim.

¹⁷ Amene aulia ngakorokorongana etaimim kapughu etoa: Am aimonomosiaa tee lo atoa la gheelei taumattu la tokatoka apolapola, me

16:13: Mak 15:21. **16:16:** 1 Ko 16:20; 1 Pita 5:14. * **16:16:** Tale inangari nge Grik, tale niaingsusu eteva manga ia. **16:17:** Mat 7:15; Tts 3:10.

la gheeleei taumattu la kaakatuu tale niaika-
iaa, me la auliaa saasakiaa tee niapasunga ko-
ronna ngam ghe kila akasinala. Am rou mene
toka me kasu ekalakalaa teeila. ¹⁸ Poli lo atoa
laghe gheeleei isaa o ase voto, karika la uungu
ta Karisto Vauita ia, ta la nim nannaa nonga
aaloannaaira. La auliaa inangari masinaaili non-
gonongoaane, me la kamekame taumattu ngatoa,
me la gheeleei saasakiaa urunguitaniira, taumattu
ngatoa karika la kilakila amasina masina me
sesa. ¹⁹ Taumattu ngakapa atoa angila ghe non-
gola vaalua masinaaili nongonongo usilaaimim
tale masi kiukiu. Liuna avalua o amasimasia-
ngailiem. Aghaaulia ngavalua o poli aghaloanna
va am alomasaanga tale saa voto masina, me am
toka amasau tale voto karika masina.

²⁰ Me God, ia liue luei ia, ghaisa ngarighi aue
easa putuputu Satana ta kkeimim. Aloo lo sae
va Vauita ateva ta Iesu Karisto aue etam ruu tani
apasunga etaimim maamasinaane ateva.

²¹ Timoti, euungu eitauaa teeieghi, etautau aatu
masimasiaane, me tee Lusias, Jeson, me Sosipata,
aJiu tee ila.

²² Aghi Tetius, aghe pitila tale uru ngai
etikirighi oia saa voto Pol ghe auliaala, atautau
aatu masimasiaaaghi mausi Vau ngepona ateva.

²³⁻²⁴ Gaeas, ia o taumattu ngateva atokatoka
teeia tanganuena, me esaasausi lo akapa atoa la
aiesoaa tale ia oia masaliki taatara atee, etautau
aatu masimasiaane.

16:18: Plp 3:19; 2 Pita 2:3. **16:19:** Rom 1:8; 1 Ko 14:20.

16:20: Aitiuti 3:15. **16:21:** Apos 16:1-2; 19:22; 20:4.

16:23-24: Apos 19:22; 1 Ko 1:14.

Erastus, ia eaaitaraa viliki veu tale ia oia masaliki taatara atea, me kapuita ateva ta Kuatus, lalu tautau aatu masimasiaairarua etaimim.†

²⁵ Ita taula nikkaua ta God, poli ia erooroo tani gheleiem me am tingina akorokorongana tale masi kiukiu apoppooaa, isaa o masi kiukiu eaaulia ngaotu Iesu Karisto, me tee ia oia voto ateva koronna ia ghe aaisuliaala oroieili nau, ²⁶ me ghaine ang ghele otuela, nongina inangari propete atoa laghe pitila, me nongina God ateva tokatoka liu ia ghe aulia ngakoronnala va, tau-mattu ngeleka akapa atoa tale voto akapa laghe nongola isaa o inangari, me aue la rooroo tani aiesoaa me nongo usilaa. ²⁷ God ia nongaaili Goto ia me alomasaanga ia tale voto akapaaili. Ita taue sae nau ekapa atoa poli uunguaane Iesu Karisto! Koronna.

† **16:23-24:** Kasina uru ngai laghe pitila, la ghe piti teela, 24 Aooloo sae va maamasinaane ateva kapuita Vau ngepona ateva Iesu Karisto aue etoka aitauaa teeiem akapa. Koronna. **16:25:** Ips 1:9; 3:5, 9; Kol 1:26; Rom 1:5.

Mussau-Emira Bible
Portions of the Holy Bible in the Mussau-Emira
Language of Papua New Guinea
Sampela hap Buk Baibel long tokples Mussau-Emira
long Niugini

copyright © 2006, 2008, 2013, 2016, 2018 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Mussau-Emira

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2018-11-09

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 30 Nov 2021

9cad943-c245-5983-a663-5b2655bf0449